

Miljösamverkan
Sverige

Vilthägn

ETT HANDLÄGGARSTÖD

Länsstyrelserna

Huvudmän

Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Jordbruksverket samt Havs- och vattenmyndigheten

Webbplats

www.miljosamverkansverige.se

E-postadress

miljosamverkansverige@lansstyrelsen.se

Innehåll

Inledning	7
Bakgrund	7
Förvaltning av handläggarsstödet	8
Vilthägn - historik och definition	8
Samverkan och handläggningsrutiner	11
Samverkan internt	11
Ärendets handläggningstid	11
Hur redovisar handläggaren sin tid	12
Länsstyrelsen ska hålla ett aktuellt register över vilthägn	12
Ett nationellt register	13
Platsregister för landlevande djur	13
Beredning och prövning av ärende	14
Kontroll av inkommet ärende	15
Kontrollera att ansökan är komplett	15
Begär komplettering	15
Skapa dossiénummer	16
Handlägg eller avsluta ärendet	17
1. Ansökan om att uppföra vilthägn	18
1.1. Prövning enligt miljöbalken (vilthägn)	18
1.2. Prövning enligt miljöbalken (rehabiliteringshägn)	19
1.3. Prövning enligt djurskyddsförordningen (förprövning)	20
Förprövning i efterhand	20
1.4. Prövning enligt djurskyddsförordningen (offentlig förevisning)	21
1.5. Remissförfarande	21
1.6. Gemensamt platsbesök	22
1.7. Beslut enligt miljöbalken	22
Vem ska ha kopia av beslutet	23
Överklagan av beslutet	23
1.8. Beslut enligt djurskyddsförordningen (förprövning)	24
Överklagan av beslutet	24
1.9. Beslut enligt djurskyddsförordningen (offentlig förevisning)	24
Överklagan av beslutet	24
2. Ansökan om att hålla vilt i hägnet	25
2.1. Prövning enligt jaktförordningen (vilthägn)	25
Rovdjuravvisande stängsel	25
Smittsamma sjukdomar	26
Afrikansk svinpest (ASF)	26
Aviär influensa (AI)/Fågelinfluensa	26
Avmagringssjuka (CWD)	27
Tuberkulos	27

2.2.	Prövning enligt jaktförordningen (rehabiliteringshägn).....	27
2.3.	Begäran om prövningsrätt från Naturvårdsverket	28
2.4.	Prövning enligt djurskyddsförordningen (förprovning)	29
2.5.	Prövning enligt djurskyddsförordningen (offentlig förevisning)	29
2.6.	Prövning enligt artskyddsförordningen	29
2.7.	Remissförfarande	31
2.8.	Gemensamt platsbesök.....	31
2.9.	Beslut enligt jaktförordningen	31
	Vem ska ha kopia av beslutet	32
	Överklagan av beslutet	32
2.10.	Beslut enligt djurskyddsförordningen (offentlig förevisning)	32
2.11.	Beslut enligt artskyddsförordningen	32
	Vem ska ha kopia av beslutet	33
	Överklagan av beslutet	33
3.	Besiktning av vilthägn	34
4.	Utökning eller ändring av villkor för befintligt vilthägn	35
5.	Avregistrering av vilthägn eller återkallande av vilthägnstillstånd	36
	Miljöbalken	36
	Jaktlagstiftningen.....	36
	Artskyddsförordningen.....	37
	Djurskyddslagen	37
	Livsmedelslagstiftningen	37
	Lagstiftning och avgifter	38
	Miljöbalken (1998:808)	38
	De allmänna hänsynsreglerna	38
	Allemansrätten	38
	Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)	38
	Strandskydd.....	39
	Natura 2000 område.....	39
	Jaktlagen (1987:259), jaktförordningen (1987:905), Naturvårdsverkets föreskrifter (2002:20) och (2019:5).....	40
	Hägn för rehabilitering av vilt	41
	Prövningsrätt från Naturvårdsverket	42
	Jakt i hägn.....	42
	Hundanvändning vid jakt i vilthägn.....	43
	Regeringsuppdrag att utvärdera djurvälståndet vid träning inför prov och vid anlagstest i vilthägn	44
	Tillfälliga hägn – t.ex. jakthägn på mässor	44
	Artskyddsförordningen (2007:845) och Naturvårdsverkets föreskrifter om artskydd (2009:10).	45
	Förbud mot förvaring och transport av vissa levande djur	45
	Djurskyddslagen (2018:1192), djurskyddsförordningen (2019:66) och tillhörande föreskrifter SJVFS (2019:5), (2019:7), (2019:8), (2019:25), (2019:29) och (2019:30)46	46
	Förprovning	47

Offentlig förevisning av djur	47
Livsmedelsverkets bestämmelser.....	47
Avgifter	48
Avgift för miljöbalksprövning	48
Avgift för artskyddsprövning	48
Avgift för offentlig förevisning.....	49
Arter som är vanligt förekommande i prövningar och tillstånd	50
Fasan, gräsänder, rapphöns	50
Tillstånd som behövs	50
Tillstånd som kan krävas i enskilda fall.....	50
Tillstånd som inte behövs	50
Hare (för träning av jakthund)	51
Tillstånd som behövs	51
Tillstånd som inte behövs	52
Hjort (för avel, livsmedelsproduktion eller jakt).....	52
Tillstånd som behövs	52
Tillstånd som inte behövs	53
Hjort (för offentlig förevisning, tex i djurparker)	53
Tillstånd som behövs	53
Tillstånd som inte behövs	54
Mufflon	54
Tillstånd som behövs	54
Tillstånd som inte behövs	55
Vildsvin (för livsmedelsproduktion)	55
Tillstånd som behövs	55
Tillstånd som inte behövs	56
Vildsvin (för träning av jakthund).....	56
Tillstånd som behövs	56
Tillstånd som inte behövs	58
Älg (för offentlig förevisning eller träning av jakthund)	58
Tillstånd som behövs	58
Tillstånd som inte behövs	60
Arter som kan kräva prövningsrätt från Naturvårdsverket	61
Bison (för avel eller livsmedelsproduktion).....	61
Tillstånd som behövs	61
Tillstånd som inte behövs	62
Bison (för offentlig förevisning)	62
Tillstånd som behövs	62
Tillstånd som inte behövs	63
Björn (för offentlig förevisning eller träning av jakthund).....	63
Tillstånd som behövs	63
Tillstånd som inte behövs	64
Grävling	64
Tillstånd som behövs	64
Tillstånd som inte behövs	65
Strutsfåglar	65

Tillstånd som behövs	65
Tillstånd som kan krävas i enskilda fall.....	65
Visent (för avel eller livsmedelsproduktion)	66
Tillstånd som behövs	66
Tillstånd som inte behövs	67
Visent (för offentlig förevisning)	67
Tillstånd som behövs	67
Tillstånd som inte behövs	68
Tillsyn.....	69
Tillsyn av befintliga tillstånd	69
Tillsyn när tillstånd saknas.....	69
Rättsfall	71
Samråd och överklagan av beslut.....	71
MÖD 2018-01-16, M7309-17. Grannar anses inte vara sakägare och behöver inte samrådas med innan uppförande av vilthägn	71
MÖD 2009-05-29 M 4644-08. Grannar anses inte vara sakägare och kan därför inte överklaga beslut om att uppföra vilthägn.....	71
Strandskydd.....	72
MÖD 2018-05-25, M 5279-17. Utökning av vilthägn inom strandskyddat område nekas då det finns andra placeringsalternativ.....	72
MÖD 2013-10-09, M 11649-12. Skäl för uppförande av vilthägn finns inom strandskyddsområde, återförvisning till länsstyrelsen som hade nekat tillstånd	72
Buller från vilthägn	72
MÖD 2009-05-29 M 4644-08. Villkor för att minska buller från vilthägn med kronhjortsuppfödning kan inte regleras i beslut	72
Avveckling av vilthägn	73
MÖD 2014-04-09, M 11557-13. Föreläggande med vite för avveckling av vilthägn som inte har något tillstånd	73
MÖD 2013-03-04 M 9731-12. Föreläggande om att avveckla vilthägn med tillstånd	73
Artskydd.....	73
MÖD 2007-10-10 M 4278-06. Beviljad dispens från kravet på tillstånd i 40 § första stycket artskyddsförordningen för att förevisa vilda djur i djurpark.....	74
MMD Nacka TR 2012-03-06 M 785-12. Nekad dispens från kravet på tillstånd i 40 § första stycket artskyddsförordningen för att förevisa vilda fåglar i djurpark.....	74
MMD Nacka TR 2018-07-05 M 2537-18. Ansökan om dispens från 40 § artskyddsförordningen	74
MMD Vänersborgs TR 2014-01-29 M 4176-13 och M 4177-13. Nekad dispens för uppfödning och upphörande av utsättningsuppfödning av änder som medför störning på fridlyst fågelart.....	74
Vägledning och erfarenhetsbank.....	75

Inledning

Bakgrund

Vilthägn har funnits länge i Sverige och beslut om att uppföra vilthägn och att hålla vilt i hägn tas med stöd av flera olika lagstiftningar beroende på syfte och djurslag i hägnet. Vilthägnssärenden handläggs på olika enheter och av flera olika handläggare på länsstyrelserna. Ärendetypen handläggs relativt sällan vilket gör att handläggningen ofta blir komplex. För många av de verksamheter som länsstyrelsen jobbar med har vägledande myndigheter skapat handböcker som handläggare kan använda när de prövar och beslutar i ärenden. För handläggning av vilthägnssärenden som berörs av miljöbalken, jaktlagstiftning och djurskyddslagstiftning och i vissa fall också av livsmedelslagstiftning och artskyddsförordning finns ingen framtagen vägledning.

Då ett behov av vägledning fanns beslutade styrgruppen för Miljösamverkan Sverige att låta projekt Vilthägn ingå i sin verksamhetsplan för år 2019. Projektets uppdrag var att skapa ett handläggarstöd, en nationell ansökningsblankett i form av en e-tjänst och gemensamma beslutsmallar.

Handläggarstödet har tagits inom ramen för projektet som har drivits mellan april 2019 och mars 2020. Projektet har genomförts av:

Projektledare: Helén Wählstrand Persson, Miljösamverkan Sverige.

Projektgrupp: Carina Nordlander, Länsstyrelsen i Dalarnas län; Eva Jansson, Länsstyrelsen i Värmlands län; Fredrik Engström, Länsstyrelsen i Örebro län och Lars Plahn, Länsstyrelsen i Uppsala län.

David Bruun, Länsstyrelsen i Västra Götalands län; Sara Waern, Länsstyrelsen i Gävleborgs län och Kari Langöen, Länsstyrelsen i Värmlands län har under en kortare tid deltagit i projektet.

Projektfaddrar: Elisabeth Ardö, Länsstyrelsen i Kronobergs län och Teresia Persson, Jordbruksverket.

Referensgrupp: Saramaria Johansson, länsjurist Länsstyrelsen i Kronobergs län; Christa von Limburg-Stirum, länsveterinär Länsstyrelsen i Hallands län; Germund Ericsson, vilthägnssägare Kalmar län; Jessica Ademark, Förvaltningsledare FO Natur; Martin Johansson, konsult Jaktadm. och David Slottner, Jordbruksverket.

Remissinstanser: Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Livsmedelsverket.

Projektet har förankrats med miljönätverket.

Förvaltning av handläggarsstödet

Denna handledning är framtagen av Miljösamverkan Sverige och ska fungera som ett samlat stöd för handläggare som hanterar vilthägnssärenden. Handläggarsstödet ska underlätta beredningen och prövningen av ett ärende. Handläggaren får här ett samlat stöd som beskriver handlägningsprocessen och den vägledande lagstiftning som rör olika typer av prövningar, vilket ger bättre förutsättningar för länen att göra likartade bedömningar i liknande fall.

Handläggarsstödet ska vara ett levande dokument och uppdateras vid behov. Dokumentet kommer att finnas tillgängligt på länsstyrelsernas gemensamma digitala arbetsyta för vilthägn och FO Natur står för förvaltning och uppdateringar.

Handläggarsstödet skrivs under en tid då vägledande myndigheter arbetar med flera frågor som kan göra att detta dokument behöver revideras. Regeringen har gett i uppdrag åt Jordbruksverket och Naturvårdsverket att utreda om träning av hund inför jaktprov och anlagstest i vilthägn medför ett lidande för de inblandade djuren. Naturvårdsverket kommer på eget initiativ att göra en översyn av föreskrifterna i NFS 2002:20. Jordbruksverket ska de kommande åren implementera en EU-förordning som innebär att ett nationellt register upprättas. Till detta ska alla som driver anläggningar där man håller landlevande djur, förutom sällskapsdjur som hålls i hemmet, finnas registrerade. Jordbruksverket genomför även en översyn, på uppdrag av regeringen, av reglerna kring förprövningsförfarandet av bland annat vilthägn.

Vilthägn - historik och definition

Tillståndsplikten för uppförande av vilthägn trädde i kraft den 1 juli 1983 genom införandet av 24a § naturvårdslagen (1964:822). Syftet med tillståndsplikten var enligt lagens förarbeten begränsat till att bevara möjligheten för allmänheten att färdas fritt i naturen och att skydda naturmiljön. Prövningen enligt 24a § naturvårdslagen avsåg alltså bara den påverkan vilthägnet kunde ha på dessa angivna allmänna intressen. Det kunde t.ex. vara fråga om att hägnet hindrade allmänheten från att tillträda allemansrättsligt tillgänglig mark, att hägnet var lokaliserat till ett alltför känsligt naturområde eller att hägnets utformning var sådan att djur kunde komma fria och skada faunavården.

Sedan miljöbalkens införande 1998 kommer tillståndsplikten för uppförande av vilthägn till uttryck i 12 kap. 11 § miljöbalken (1998:808). Enligt miljöbalkens förarbeten stämmer denna bestämmelse i huvudsak överens med vad som gällde angående vilthägn enligt 24 a § naturvårdslagen (se prop. 1997/98:45 del II s. 154). Någon ändring av prövningen av uppförande av vilthägn var alltså inte avsedd från lagstiftarens sida när miljöbalken ersatte naturvårdslagen. I miljöbalken infördes även de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. MB.

Enligt 2 kap. 1 § MB är dessa regler alltid tillämpliga när frågor om tillstånd prövas enligt miljöbalken. Det innebär bland annat att 2 kap. 3 § MB, den så kallade försiktighetsprincipen, är tillämplig vid prövningen av tillstånd att uppföra vilthägn. Försiktighetsprincipen innebär att den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Försiktighetsprincipen ska följas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Med vilthägn avses, enligt 12 kap. 11 § MB, hägn för djur som anses vilda (vilt). Till vilt räknas vilda däggdjur och fåglar. Renar omfattas inte av begreppet vilt. Stängsel avsedda att utestänga djur anses inte vara vilthägn. Regeringen angav i förarbeten till miljöbalken (prop.1981/82:220 s. 28) att: ”Med vilthägn avses hägn för djur som anses vilda. Hjortdjur, vildsvin och andra vilda djur som hålls inhägnade är att anses som vilda även om de fötts i fångenskap. Eftersom renar betraktas som tamdjur, omfattas renskötsel- anläggningar (stängsel, gården m.m.) inte av bestämmelsen. Stängsel som är avsedda att utestänga vilt från vissa områden är inte att anse som vilthägn enligt denna paragraf”. Anläggningar för renskötsel omfattas inte av bestämmelserna i 12 kap. 11 § miljöbalken. Av 7 c § i förordning om anmälan för samråd (1998:904) framgår att innan renstängsel eller annan fast anläggning för rennäringen anordnas, skall anmälan istället göras för samråd enligt 12 kap. 6 §, första stycket, miljöbalken.

I 2 § Naturvårdsverkets föreskrifter (2002:20) avgränsas vilka typer av vilthägn föreskriften innefattar, till exempel gäller föreskriften för hägn som rehabiliterar vilt. Föreskriften definierar vilthägn som ” Med vilthägn avses i denna författning ett markområde som med hjälp av stängsel eller på annat sätt avgränsats i syfte att inestänga vilt under mer än 48 timmar. Med vilthägn avses inte anläggning för offentlig förevisning av djur”. Föreskriften behandlar alltså inte vilthägn i djurparker, därför är dessa undantagna i definitionen i just den här föreskriften. Däremot gäller jaktförordningen i alla de fall som inte specifikt omfattas av föreskriften.

Jordbruksverket har olika benämningar och definitioner på vilthägn beroende på vilken föreskrift man läser. Följande definitioner för vilthägn nämns. ”Ett markområde som inhägnats med stängsel i avsikt att permanent hålla hjortar fångna inom området”. (SJVFS 2019:30), ”Ett utomhus beläget område som är omgivet av stängsel som hindrar djur från att såväl lämna som komma in på området” (SJVFS 2019:5) och ” hägn med länsstyrelsens hägnstillstånd i enlighet med Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd (NFS 2002:20) om vilthägn och inhägnader för handelsträdgårdar m.m. för att förebygga skador av hare.” (SJVFS 2012:25).

Myndigheternas och lagstiftarens begrepps användning avseende vilthägn, hägn och liknande anläggning är alltså inte helt konsekvent. Det går inte att hitta någon klar och entydig definition eller särskiljning av begreppen vilthägn, hägn respektive liknande anläggning i förarbeten till de olika lagstiftningarna. I samband med framtida översyn av författningar och föreskrifter som rör vilthägn och hägnat vilt, så skulle projektgruppen gärna se att begreppen förtydligas och ensas av lagstiftaren och de beslutande verken.

Samverkan och handlägningsrutiner

Samverkan internt

Länsstyrelserna är enskilda myndigheter och de handläggare som deltar i handlägningsprocessen som rör en vilthägnansökan kan vara spridda på olika funktioner eller avdelningar. Att skapa gemensamma rutiner för hur vilthägnssärenden hanteras när de kommer in till länsstyrelsen underlättar prövningsprocessen. Det kan därför vara lämpligt att samverka genom att till exempel bilda en arbetsgrupp för vilthägn som kan kallas till fasta eller behovsstyrda möten. Ett annat alternativ kan vara att använda sig av internremisser vid behov. Gemensamma platsbesök kan också ge en samsyn och förståelse för de olika prövningarna.

De funktioner eller kunskapsområden på länsstyrelsen som kan behöva delta i beslut som gäller vilthägn är länsveterinär, djurskyddshandläggare, förprovare, handläggare som arbetar med foder- och livsmedelskontroll, artskyddshandläggare, vilthandläggare, naturvårdshandläggare och kulturmiljöhandläggare. Det kan också vara nödvändigt att involvera en jurist i vissa ärenden.

Ärendets handläggningstid

Enligt 12 § förvaltningslagen (2017:900) ska till exempel ansökningsärenden som kommer in till länsstyrelsen från en enskild part handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten efterställs. Har ärendet inte avgjorts hos länsstyrelsen inom sex månader, får parten skriftligen vid ett tillfälle begära att myndigheten ska avgöra ärendet. Länsstyrelsen ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran.

Om bedömningen är att ett ärende från enskild part kommer att bli väsentligt försenat, ska länsstyrelsen underrätta parten om detta. I en sådan under rättelse ska myndigheten redovisa anledningen till förseningen.

Enligt 47 a § artskyddsförordningen ska länsstyrelsen besluta i ett ärende om tillstånd enligt 40 § inom sex månader efter det att en fullständig ansökan kom in till länsstyrelsen. Om det är nödvändigt på grund av utredningen i ärendet, får tiden förlängas. En sådan förlängning får inte göras mer än en gång i ärendet. I ett ärende om tillstånd enligt 40 § får en förlängning som längst vara sex månader. Sökanden ska informeras om förlängningen och skälen för den innan den ursprungliga tidsfristen har gått ut. Bestämmelser om att ett mottagningsbevis ska skickas till sökanden när en fullständig ansökan har kommit in och om innehållet i ett sådant bevis finns i 8 § lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden. Förordning (2009:1329).

Länsstyrelsen ska fatta beslut i förprövningsärenden senast åtta veckor efter det att ansökan är komplett.

Hur redovisar handläggaren sin tid

De arbetsuppgifter som rör vilthägn redovisas på olika verksamhetskoder i länsstyrelsernas system för tidrapportering. I tabellen redovisas de tidkoder som rör prövning och tillsyn kopplade till vilthägn. Uppgifterna hittar man i dokumentet VÄS 2020 som gäller från och med 2020-01-09 (dnr 106-7841-19).

Arbetsuppgift	Verksamhetskod
Prövning och tillstånd att uppföra vilthägn enligt miljöbalken	5235
Prövning och tillstånd att hålla vilt i hägn enligt jaktförordningen	21813
Förevisning av vilda djur enligt artskyddsförordningen	5222
Offentlig förevisning enligt djurskyddsförordningen	28242
Förprovning av vilthägn	28231
Förprovning av vilthägn i efterhand	28232
Besiktning vid förprovning	28234
Övergripande inom offentlig kontroll av livsmedel i primärproduktionen	28150
Händelsestyrd tillsyn av vilthägn enligt miljöbalken	52811
Planerad tillsyn av vilthägn enligt miljöbalken	52821
Tillsyn av vilthägn enligt jaktförordningen	21863
Händelsestyrd tillsyn, förevisning av vilda djur enligt artskyddsförordningen	52712
Planerad tillsyn, förevisning av vilda djur enligt artskyddsförordningen	52722

Länsstyrelsen ska hålla ett aktuellt register över vilthägn

Länsstyrelsen är enligt 7 § Naturvårdsverkets föreskrifter (2002:20) skyldig att hålla register över vilthägn i länet. Registret ska hållas aktuellt.

Registret ska innehålla uppgift om:

1. besättningsnummer,
2. hägnägarrens namn, adress och telefonnummer,
3. var hägnet är beläget (fastighet och kommun),
4. hägnets areal (ha),
5. när hägnet uppfördes och när eventuella utbyggnader skett,
6. vilka viltarter som hålls i hägnet,
7. hur många djur av respektive viltart som genomsnittligt hålls i hägnet,
8. uppgift om eventuell återfångstanordning och av vilken typ den är.

Ett nationellt register

Under 2020 kommer ett nationellt register för vilthägn skapas i modulen Jaktadm. Här kommer länsstyrelsens handläggare kunna lägga in uppgifter om vilthägnet, karta över hägnet och dess olika passager, uppgifter om hägnets ägare och de arter som får hållas.

Till varje vilthägn kommer att nationellt ID-nummer att skapas. Detta ID-nummer kommer också att kunna användas i diarieföringen, som ett dossiénummer. Det blir då lättare att söka ut de ärenden som berör ett vilthägn, oavsett vilken verksamhetskod ärendet tillhör.

Handläggare kommer att ha full behörighet att administrera vilthägn i det egna länet och man kommer att kunna se och söka uppgifter om vilthägn i andra län. Det kommer också att vara möjligt att ta ut viss statistik ur registret. Det nationella vilthägnregistret beräknas vara klart för användning under 2020.

Platsregister för landlevande djur

Enligt en EU-förordning ska alla som driver anläggningar där man håller landlevande djur, förutom sällskapsdjur som hålls i hemmet, finnas registrerade i ytterligare ett register från och med den 21 april 2021. Det är Jordbruksverket som ska vara registerhållare och detta register kommer att ingå i samma system som ”platsregistret” för nötkreatur, får och liknande. I detta register kan alla som har tillstånd för att hålla vilda djur i vilthägn behöva registreras, men formerna för hur detta ska hanteras är ännu inte klara.

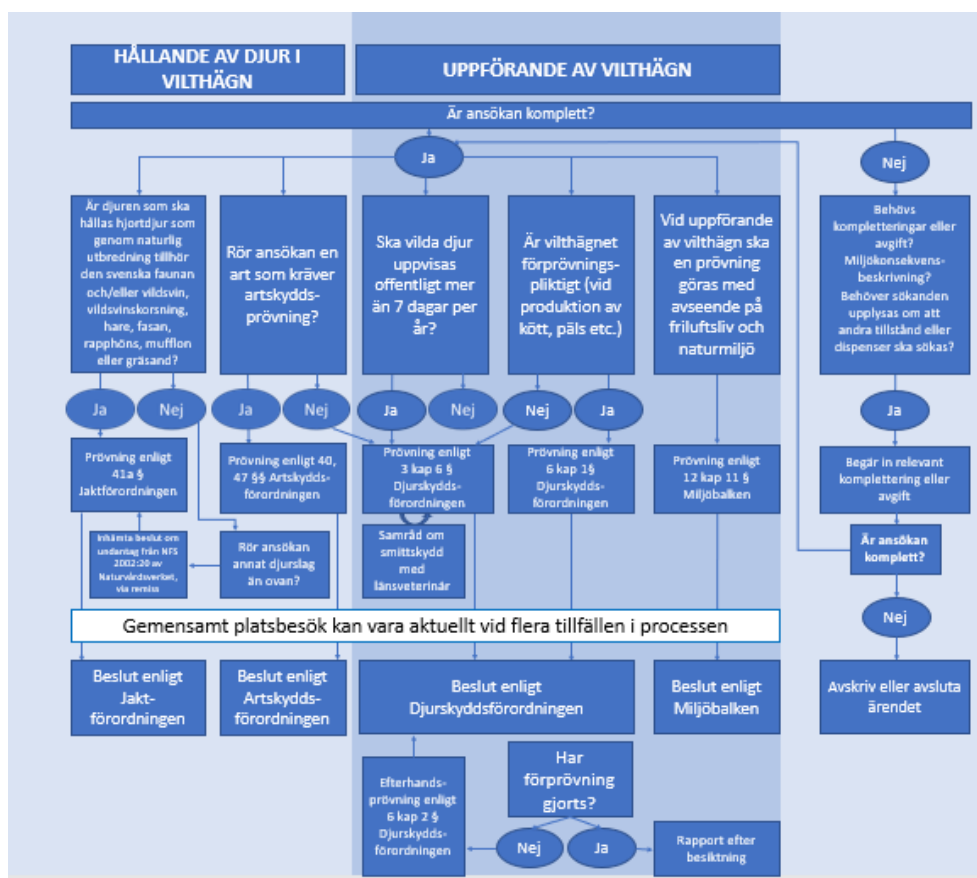
Beredning och prövning av ärende

En vilthägensansökan kan delas upp i två delar:

1. Ansökan om att uppföra ett vilthägn och
2. Ansökan om att hålla djur i hägn.

För att få sätta upp ett vilthägn kan tillstånd enligt miljöbalken och enligt djurskyddslagstiftningen (till exempel förprovning eller godkännande för offentlig förevisning) krävas. För att hålla djur i vilthägn kan tillstånd enligt jaktlagstiftningen, djurskyddslagstiftningen och enligt artskyddsförordningen krävas.

I detta kapitel beskrivs processen från det att en ansökan kommer in till att det avslutas både via ett flödesschema och mer detaljerat vad du som handläggare behöver tänka på. I flödesschemat nedanför har vi försökt att illustrera handläggningsprocessen, för detaljer se kommande kapitel.

1: Övergripande flödesschema som visar handläggningsprocessen och de olika lagstiftningar som berörs

Kontroll av inkommet ärende

Verksamhetsutövaren skickar in sin ansökan om att uppföra ett vilthägn och att hålla vilt i hägnet via länsstyrelsens e-tjänst. I e-tjänsten kan man också ansöka om att göra ändringar i vilthägnen, byta företrädare för vilthägnen eller anmäla att vilthägnen ska avvecklas.

När en ny vilthägnsansökan kommer in till länsstyrelsen diarieförs den på verksamhetskod 218, jakt och viltvård. Den handläggare som ansvarar för prövning och beslut enligt jaktförordningen bör gå igenom ansökan och se till att ytterligare ärenden omgående startas upp. Om prövningen också rör uppförande av vilthägn med prövning avseende naturskydd och friluftsliv, startas ett ärende med verksamhetskod 523. Förprövningsärende i verksamhetskod 282 och artskyddsärende i verksamhetskod 522, startas om det är aktuellt.

Ett sätt att identifiera vilka ärenden som behöver startas upp utifrån den inkomna ansökan, är att träffas i en gemensam arbetsgrupp. I arbetsgruppen kan man gemensamt besluta om vilka prövningar som behöver göras och skicka ut gemensam begäran om komplettering, om det behövs.

För att få en överblick över vilka delar som behöver finnas med för att ansökan ska vara komplett och för att ha kontroll på vilka delar som behöver beredas och prövas, har projektet tagit fram en checklista.

Checklista för handläggaren

Kontrollera att ansökan är komplett

Handläggaren gör en första bedömning om ansökan är komplett. Finns alla nödvändiga uppgifter som:

- alla uppgifter är rätt ifyllda,
- finns kartor som visar vilthägnets sträckning,
- avgifter för prövning,
- eventuell miljökonsekvensbeskrivning,
- behöver ett platsbesök göras för att bedöma om fler uppgifter ska inhämtas av den som söker.

Begär komplettering

Om något väsentligt saknas i ansökan eller om något behöver förtydligas av sökanden, så är det lämpligt att så snart det går begära en komplettering av ansökan. Lämplig tid för komplettering är tre veckor.

Använd dig av Platina för att skicka en begäran om komplettering. Öppna först ärendet i ett nytt fönster. Välj arbetsdokument i vänstra listan, alternativt, och skapa ett nytt tomt dokument. Fyll i alla grunddata och välj mallen

”Begäran om komplettering”, Platina skapar då med stöd av Smart Documents ett dokument med grunduppgifter och förifylld text som förklarar var och när sökanden ska komplettera sin ansökan. Du fyller sedan i vad sökanden ska komplettera ansökan med.

Om en arbetsgrupp för vilthägn finns eller etableras på din länsstyrelse, så kan deltagarna i gruppen gemensamt besluta om vilka prövningar som behöver göras, och skicka ut en gemensam begäran om komplettering. Begäran om komplettering kan kopieras från ett ärende och sedan diarieföras i övriga ärenden.

I samband med kompletteringen kan det också vara lämpligt att upplysa sökanden om andra dispenser eller tillstånd som måste sökas för att vilthägn ska kunna uppföras och förses med vilt. Det kan röra sig om tillstånd eller dispenser i skyddade områden, tillstånd enligt kulturmiljölagen, dispens från förbud att ha hund lös vid hundträning i vilthägn, anmälan om primärproduktion av livsmedel mm. Informera sökanden om vilka e-tjänster och blanketter som finns för dessa ansökningar.

Skapa dossiénummer

Eftersom en vilthägnsansökan kan utmynna i många olika prövningar, som registreras på flera olika verksamhetskoder så kan det vara svårt att hitta allt material som gäller ett vilthägn i Platina. För att kunna följa alla händelser som gäller ett vilthägn behöver handläggaren fylla i det nationella registrets hägnnummer (detta kommer att finnas i Jaktadm från och med år 2020) i fältet dossiénummer på ärendekortet i Platina, när ärendet registreras. På så sätt kan alla ärenden som gäller ett vilthägn lätt sökas ut.

Handlingskort -- Webbsidialogruta

Registrera Relaterad information Medlemmar Logg

Registrering Diarienummer <input type="text"/> Reg.-datum 2020-03-05 ☐ Diarieför ej Diarium <input type="text"/> Postlista Länsstyrelsen i Kalmar län <input type="text"/> Länsstyrelsen i Kalmar län <input type="text"/> Tillkomst <input type="text"/> In/upp-datum <input type="text"/> Exp.-datum <input type="text"/> ☐ Publicera webbdarium		Klassificering Verks. kod <input type="text"/> Handlingstyp <input type="text"/> Sekretess <input type="text"/> Personuppgifter <input type="text"/> Ingen <input type="text"/> Personuppgg <input type="text"/>	Beskrivning Rubrik <input type="text"/> Innehåll <input type="text"/>
---	--	---	--

Grunddata Bevakningar Delgivningar Bilagor Övriga filer

Sändare/mottagare 1 av 1 -Ny sändare/mottagare-

Namn <input type="text"/>	Personnummer <input type="text"/>
<input type="text"/>	Telefon <input type="text"/>
c/o <input type="text"/>	Mobiletelefon <input type="text"/>
Adress <input type="text"/>	E-post <input type="text"/>
Postnr. <input type="text"/> Postadress <input type="text"/> Land <input type="text"/>	Roll <input type="text"/>
<input type="text"/> Sverige <input type="text"/>	[Välj roll] <input type="text"/>
<input type="button" value="Q"/> <input type="button" value="<"/> <input type="button" value=">"/> <input type="button" value="+"/> <input type="button" value="-"/> <input type="button" value="Lista"/>	

Handläggare

Handläggare Org.enhet

Meddelande till handläggare

2: I Platinas grunddata fyller handläggaren i vilthägnets hägn-ID i rutan dossiënummer

Handlägg eller avsluta ärendet

När alla nödvändiga uppgifter finns med i anmälan går man vidare till granskning av den eller de ärendegrupper man är handläggare för.

Om underlaget har sådana brister att en sakprövning inte kan göras, tex att sökanden inte inkommer med begärd komplettering inom efterfrågad tid, så ska ärendet avvisas. Ett beslut om avvisande skickas till sökanden och ärendet avslutas.

1. Ansökan om att uppföra vilthägn

1.1. PRÖVNING ENLIGT MILJÖBALKEN (VILTHÄGN)

Prövning sker enligt 12 kap. 11 § MB och länsstyrelsen prövar:

- lokaliseringens lämplighet med hänsyn till bland annat påverkan på natur- och kulturmiljön och
- om allmänna intressen som allemansrätten påverkas negativt av uppförande av vilthägnet

För att kontrollera eventuella natur- och kulturvärden som berörs använd checklista, webb-GIS eller ArcMap, alternativt skicka internremiss till de kompetenser som krävs. Ibland kan syn på plats ge bra vägledning i ärendet.

Bedöm om en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) behöver upprättas. Omfattningen av MKB kan vara liten, men också det måste bedömas i varje enskild ansökan.

En eventuell strandskyddsprövning kan ske i samma ärende som tillståndet enligt 12 kap. 11 § MB enligt 7 kap 16 § punkt 2 MB. Intrång i strandskyddsintressena ska bedömas efter samma principer som frågor som gäller dispens från strandskyddsbestämmelserna. Läs mer under Lagstiftning och avgifter.

Kontrollera att det finns grindar, stättor eller andra övergångar så att tillträde för allmänheten underlättas. Genomgångar, stättor och grindar för allmänheten är lämpligt att placera med ca 500 meters mellanrum, men det måste avgöras från fall till fall.

I områden med lodjur bör stättor som används av allmänheten kompletteras med en eller två eltrådar i överkant, se foto nedan. Eltrådarna ska tillfälligt kunna lyftas av vid allmänhetens passage över stättan, detta kan behöva tas med som ett villkor i miljöbalksbeslutet. Denna typ av eltrådar är mycket effektivt mot lodjur, i kombination med en överliggande eltråd över stängslet.¹

Mer fördjupad information om miljöbalksprövningen finns i avsnittet Lagstiftning och avgifter.

Avgift betalas i samband med ansökan: 7100 kr².

¹ Inga Ängsteg, Viltskadecenter, personlig kommentar i samtal med projektgruppsdeltagare.

² Gäller från och med 2020-01-01, se 10 § avgiftsförordningen, avgiftsklass 6.

3: Lämplig placering av eltrådar över stätta i vilthägn. Fotograf: Inga Ängsteg, Viltskadecenter.

1.2. PRÖVNING ENLIGT MILJÖBALKEN (REHABILITERINGS- HÄGN)

Vilthägn som används vid rehabilitering av skadat vilt prövas i regel inte enligt 12 kap 11 § MB då de inte brukar uppföras på platser där allmänheten vistas fritt. Det handlar ofta om små hägn/burar på rehabiliterarens egen tomt. Vissa undantag kan finnas, och dessa måste bedömas i varje enskilt

fall. Efter uppförandet prövas vilthägnen enligt 41 a § jaktförordningen (1987:905), se avsnitt 3.1 B.

1.3. PRÖVNING ENLIGT DJURSKYDDSFÖRORDNINGEN (FÖR- PRÖVNING)

Förprovning är en form av bygglov som krävs för när ett vilthägn uppförs, byggs till eller byggs om, ändras på ett sätt som är av väsentlig betydelse från djurskydds- eller djurhälsosynpunkt eller tas i anspråk eller inreds för djurhållning eller djuruppfödning som det tidigare inte har använts för.

Om syftet med vilthägnen är att hålla djur för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar så ska vilthägnen prövas om godkännande i förhand enligt 6 kap 1 § djurskyddsförordningen (2019:66) och Statens jordbruksverks föreskrift (2019:12, L35).

Ansökan om förprovning ska göras på av Jordbruksverket godkänd blankett. Blanketten skickas eller lämnas till länsstyrelsen i det län där anläggningen är belägen. Till ansökan ska två exemplar av måttsatta och skalenliga plan- och sektionssritningar samt en beskrivning av sådana byggnadsdelar och anordningar som är av betydelse från djurskydds- eller djurhälsosynpunkt skickas in. Till ansökan ska också en skalenlig situationsplan över anläggningen ges in. Att förpröva kostar ingenting.

Prövningen görs utifrån inkomna handlingar och länsstyrelsen ska fatta beslut i förprovningssärendet senast åtta veckor efter det att ansökan är komplett. Om länsstyrelsen inte fattar beslut inom denna tid så får arbetet påbörjas. Innan vilthägnen tas i bruk så ska det besiktigas och godkännas av länsstyrelsen. Besiktning ska ske inom fyra veckor från att det att anmälan har gjorts om att vilthägnen är uppfört.

Vissa undantag från kravet på förprovning finns och det regleras av 3 § Statens jordbruksverks föreskrifter (2019:12, L35). Till exempel gäller inte kravet om förprovning lamor eller alpäckor om det antal djur som ryms på anläggningen, av det eller de djurslag som berörs av den planerade åtgärden, efter denna kommer att understiga fem djur. Vissa undantag finns också för byggnation av ligghallar.

Om vilthägnen ska visa upp vilda djur offentligt, görs enbart en provning av den offentliga förevisningen enligt 3 kap, 6 § djurskyddsförordningen. Då krävs ingen förprovning, se undantag enligt (2019:12, L35).

Förprovning i efterhand

Att förpröva kostar ingenting. Däremot kan det bli dyrt att bygga utan förprovning. Om man genomför en åtgärd som kräver förprovning utan att ha förprovat ska länsstyrelsen förbjuda hägnägaren att ha djur i hägnen. Om hägnen ändå uppfyller djurskyddsbestämmelserna ska länsstyrelsen godkänna det i efterhand genom en så kallad efterhandsprovning.

Den som ägde fastigheten med vilthägnen när byggnationen utfördes får betala en avgift som är 12 000 kronor eller 24 000 kronor beroende på åtgärdens omfattning. Ägaren kan bli tvungen att betala avgiften upp till fem år efter det att åtgärden vidtogs.

Om det vid handläggning av en ansökan om att uppföra vilthägn eller vid en kontroll framkommer att man byggt ett hägn eller ändrat hägnets utformning ska man kontrollera om förprovning gjorts, i de fall det normalt krävs förprovning. Om det inte gjorts ska handläggaren kontakta förprovningfunktionen på sin länsstyrelse angående detta.

1.4. PRÖVNING ENLIGT DJURSKYDDSFÖRORDNINGEN (OFFENTLIG FÖREVISNING)

Offentlig förevisning av djur innebär att djur visas för allmänheten i minst sju dagar eller mer per år. För att få visa upp djur offentligt behöver anläggningen godkännas enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen hos länsstyrelsen.

Traditionella djurparker är anläggningar som behöver tillstånd för offentlig förevisning, men trots skrivelsen i NFS 2002:20 där vilthägn inte anses vara en anläggning för offentlig förevisning av djur, så krävs det enligt Naturvårdsverket tillstånd enligt 41 § jaktförordningen även för djurparker och vilthägn som har turistbesök, tex. älgparker och björnparker. Mer information finns i avsnittet om Lagstiftning och avgifter.

En djurpark eller liknande anläggning får inte tas i bruk för offentlig förevisning av djur innan den har godkänts av länsstyrelsen. Detsamma gäller vid omflyttning av djuren och vid ny-, till- eller ombyggnad av någon betydelse.

Avgift för provning av offentlig förevisning är 2000 kr. Utöver ansökningsavgiften tillkommer avgift beroende på antal utrymmen som prövas³.

Om hägnen är förprovningspliktigt men också ska visa upp vilda djur offentligt, görs enbart en provning av den offentliga förevisningen.

1.5. REMISSFÖRFARANDE

Bedöm om extern remiss behöver skickas till annan myndighet, kommun eller intresseorganisation. Det kan behövas om ärendet exempelvis rör en nyckelbiotop eller biotopskydd som Skogsstyrelsen har information om, Trafikverket vid hägnbygge nära vägbana eller vid uppförande av vilthägn i kommunala naturreservat. Ibland kan intressegrupper som tex Svenska kennelklubben eller Svenska Jägareförbundet behöva remitteras, när det gäller jakt eller jaktträning av hund i vilthägn. Finns det inga samarbetsgrupper

³ Avgift ut för provning och godkännande av anläggning för offentlig förevisning av djur enligt 4 § Statens jordbruksverks föreskrifter om avgifter i vissa djurskyddsärenden (2019:10)

internt på din länsstyrelse, så kan internremisser behöva skickas till andra handläggare.

Tänk på att skicka ansökan i sin helhet som följebrev till remissen. Sätt ett senaste svarsdatum, förslagsvis 3 veckor.

När yttrande har inkommit så är det upp till dig som handläggare att ta ställning till hur synpunkterna tas omhand. Tänk på att redovisa eventuella synpunkter som påverkar beslutets utfall i beslutets motivering.

1.6. GEMENSAMT PLATSBESÖK

När alla uppgifter i alla delar av prövningen har inkommit, så bör man åka ut och studera området för att se om miljön är lämplig för uppförande av ett hägn. Efter att hägnet uppförts, innan djur släpps in i hägnet, ska det kontrolleras av de handläggare som är inblandade i de olika besluten. Det kan vara klokt genomföra gemensamma platsbesök. På plats kontrolleras att villkoren i de olika besluten uppfylls.

1.7. BESLUT ENLIGT MILJÖBALKEN

Beslut tas enligt 12 kap. 11 § miljöbalken (1998:808).

De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. 3 § miljöbalken är tillämpliga vid prövningen av tillstånd att uppföra vilthägn. Länsstyrelsen kan därför förelägga om villkor att utföra skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs att uppförandet av vilthägn medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Tillstånd enligt MB är enligt 16 kap. 2 § miljöbalken möjligt att tidsbegränsa och förena med villkor.

Villkor med krav på åtgärder vid vilthägnets upphörande, t.ex. rivning av stängsel, samt vid förändringar i förutsättningarna för tillståndet som inte kan förutses när tillståndet skrivs, bör tas med.

Utifrån allmänna intresset (t.ex. allemansrätten) kan det vara lämpligt att tidsbegränsa tillstånd till vilthägn. Projektgruppen har varit i kontakt med Naturvårdsverkets jurister och enligt dem så ska de tidsbegränsningar som villkoras enligt MB enligt förarbetena användas när det finns behov av det. Det bör framför allt gälla stora verksamheter som har en kraftig miljöpåverkan. När det gäller tillhandahållande av tjänster, t.ex. träning av hund i vilthägn, så får en tidsbegränsning av beslut enligt tjänstedirektivet göras när det är motiverat av hänsyn till allmänintresset. Att tidsbegränsa ett tillstånd med stöd av miljöbalken om att uppföra vilthägn är alltså inte självklart även om det i lag uttryckligen anges att tidsbegränsning är möjligt⁴. Projektgruppen föreslår att besluten ska tidsbegränsas med samma tidsintervall

⁴ Naturvårdsverkets vägledning gällande tidsbegränsning av tillstånd enligt 41a § jaktförordningen. Mailkontakt mellan projektgruppen och Naturvårdsverkets jurister 2019-12-06.

som i beslutet som tas enligt jaktförordningen. Följande tider kan vara lämpliga att villkora om i beslut:

- Stora vilthägn och hjorthägn – 10 år. En så pass lång tid kan vara rimlig eftersom större vilthägn ofta är en stor investering som ofta ska betalas av under en längre tid.
- Fågelhägn – 5 år.
- Rehabhägn – 3 år. En kortare giltighetstid ger möjlighet till avstämning och kan vara ett acceptabelt skäl till att avsluta verksamheten om den inte bedrivs enligt beslut.

Strandskyddsprövning kan ske i samma ärende som tillståndet enligt miljöbalken enligt 7 kap. 16 § punkt 2 MB. Läs mer under Lagstiftning och avgifter.

I Platina används beslutsmallen ” Ansökan om tillstånd att uppföra vilthägn ” som återfinns under arbetsdokument kopplade till VÄS-kod 523. Öppna först ärendet i ett nytt fönster. Välj arbetsdokument i vänstra listan, alternativ och skapa ett nytt tomt dokument. Fyll i alla grunddata och välj mallen ”Ansökan om tillstånd att uppföra vilthägn”, Platina skapar då med stöd av Smart Documents ett beslutsdokument med grunduppgifter och förifylld text. Förslag till villkor finns i beslutsmallen.

Om du har inhämtat yttrande från någon instans, så ska eventuella synpunkter som påverkar beslutets utfall redovisas i beslutets motivering.

Vem ska ha kopia av beslutet

- Markägaren, om någon annan står för ansökan
- Enligt 28 §, punkt 7 i förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken med mera (1998:1252), ska beslut enligt 12 kapitlet 11 § MB skickas till Naturvårdsverket
- Enligt 30 §, punkt 4 i förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken med mera, ska beslut om tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB skickas till berörd kommun
- Enligt 28e §, punkt 6 i förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken med mera, ska beslut om tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB skickas till Lantmäterimyndigheten, om beslutet har betydelse för myndigheten
- Enligt 28f §, punkt 2 i förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken med mera, ska beslut om tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB skickas till vägghållningsmyndigheten, om beslutet har betydelse för myndigheten

Överklagan av beslutet

Beslutet kan överklagas hos mark- och miljödomstol.

1.8. BESLUT ENLIGT DJURSKYDDSFÖRORDNINGEN (FÖR- PRÖVNING)

Beslut tas enligt 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen av länsstyrelsens för-
prövningsfunktion. Beslut ska tas inom 8 veckor från det att ärendet är kom-
plett.

I Platina används beslutsmallen ”Beslut vid förprovning” som återfinns un-
der arbetsdokument kopplade till VÄS-kod 282.

Enligt 6 § i Statens jordbruksverks föreskrift (2019:12) ska åtgärden vara
genomförd inom 3 år, men i enskilda fall kan länsstyrelsen villkora om an-
nan tid.

Upplys sökanden om att den som bedriver jakt av frilevande och hägnat vilt
inklusive avlivning, urtagning och transport till en vilthanteringsanläggning
ska anmäla sig som primärproducent till länsstyrelsen. Det finns en e-tjänst
för ansökan.

Överklagan av beslutet

Beslutet kan överklagas hos förvaltningsrätt.

1.9. BESLUT ENLIGT DJURSKYDDSFÖRORDNINGEN (OFFENT- LIG FÖREVISNING)

Beslut tas enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen.

I Platina används beslutsmallen ”Godkännande för offentlig förevisning av
djur” som återfinns under VÄS-kod 282.

Överklagan av beslutet

Beslutet kan överklagas hos förvaltningsrätt.

2. Ansökan om att hålla vilt i hägnet

2.1. PRÖVNING ENLIGT JAKTFÖRORDNINGEN (VILTHÄGN)

Denna prövning krävs alltid om man ska hålla vilt i hägn. Det kostar inget att pröva hållande av vilt i hägn enligt jaktförordningen. Enligt Naturvårdsverket så behövs tillstånd enligt jaktförordningen även för verksamhet som har offentlig förevisning, tex djurparker, älgparker och björnparker⁵. Det gäller då de arter som Naturvårdsverket definierar som ”vilt”. Alltså däggdjur och fåglar som lever i vilda populationer någonstans i världen. Läs mer i avsnittet om Lagstiftning och avgifter.

Enligt 41 a § i jaktförordningen ska vi pröva:

- Vilka djur som får hägnas in. Naturvårdsverket har i 3 § NFS 2002:20 föreskrivit om vilka djur som får hållas i hägn. Om en ansökan omfattar arter utöver dessa skickas begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket. För verksamhet som gäller offentlig förevisning behövs inget prövningstillstånd från Naturvårdsverket. Se punkt 2.3 nedan.
- Hur inhägnaden ska se ut. Vilthägnen ska utformas efter de djurslag som ska hållas. Kontrollera tänkt stängselutformning mot NFS 2002:20. Vägledning från Naturvårdsverket kring stängslets utformning finns i kapitlet Vägledning och erfarenhetsbank.
- Om det finns risk för spridning av smittsamma sjukdomar. Här är det lämpligt att samråda eller inhämta yttrande från länsveterinär.

Rovdjursavvisande stängsel

Tänk på att i rovdjurstäta områden bör vilthägnen utformas så att rovdjur hindras från att komma in. För att minska risken för angrepp från lodjur i vilthägn så kan det vara bra att ha en dialog med vilthägnensägaren om hur man kan förebygga att lodjur tar sig in via stängsel och stättor, innan stängslet sätts upp. Viltskadecenter (VSC) har skrivit rekommendationer för hur ett vilthägn ska vara utformat för att anses vara rovdjursavvisande (se punkt 1 i Vägledning och erfarenhetsbank). Om följande villkor uppfylls, så anser VSC att vilthägnen kan anses rovdjursavvisande (vid tex skyddsjaktsansökningar):

- Stängslet är minst 200 cm högt.
- Stängslet och eventuella grindar sluter tätt mot marken, dvs avståndet mellan mark och stängslets nederdel är mindre än 10 cm.
- Stängslets maskor upp till 1 m ovan mark är mindre än 15 cm höga.

⁵ Naturvårdsverkets vägledning om att krav på tillstånd enligt jaktförordningen alltid krävs för verksamhet som bedriver offentlig förevisning. Mailkontakt mellan projektgruppen och Naturvårdsverket 2019-12-06.

- Stängslet har två släta eltrådar (järn/stål) som löper ovan nätet. Den understa av dessa två trådar ska vara 15 cm från stängslet. Den övre tråden ska vara 15–25 cm ovanför den understa; eller stängslet har en slät eltråd (järn/stål) som löper i vinkel utåt från stängslets ovansida, minst 10 cm ut från stängslet och max 15 cm ovanför stängslet.
- Eltrådar har en spänning på lägst 4 500 volt då den belastas med stängslet som jord.
- Eltrådarna även omfattar alla eventuella grindar och övergångar. Stätta kompletteras med en eller två eltrådar i överkant, som kan lyftas av vid allmänhetens passage. Dessa passager kan regleras via villkor i miljöbalksbeslutet.

Smittsamma sjukdomar

Sjukdomar som man bör ta i beaktande vid provningen är bland annat:

Afrikansk svinpest (ASF) är en smittsam och dödlig virussjukdom som drabbar tamgrisar och vildsvin. Viruset som orsakar sjukdomen är mycket motståndskraftigt och överlever länge i miljön och i kött från infekterade djur, även om köttet varit fryst. Det smittar inte till människa, men om matrester som innehåller virus ges till grisar eller hamnar i naturen kan sjukdomen spridas till nya områden. I Jordbruksverkets rapport kan du läsa mer om hur man förhindrar spridning av sjukdomen (se punkt 3 i Vägledning och erfarenhetsbank).

Aviär influensa (AI)/Fågelinfluensa är en av de allvarligaste sjukdomarna som finns hos fjäderfä. Sjukdomen orsakas av aviära influensavirus. Dessa virus kan ge upphov till plötsliga sjukdomsutbrott med mycket hög dödlighet hos fjäderfä. Sjukdomsutbrott är vanligast hos tamhöns och kalkoner, men samtliga fågelarter antas vara mottagliga för smittan. Influensavirus kan ibland passera artbarriärerna och har bland annat infekterat gris, katt, mink och människa. På Statens veterinärmedicinska anstalts hemsida hittar du mer information om sjukdomen.

I Statens Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om förebyggande åtgärder mot överföring av högpåtagande aviär influensa från vilda fåglar till fjäderfä eller andra fåglar som hålls i fångenskap (2007:17), finns bestämmelser om olika nivåer av skydd när sjukdomen är aktuell.

Nivå 1 innebär för hägnat fjädervilt att:

Utevistelse för andfåglar under oktober - maj får endast ske i inhägnad som är täckt med nät, med största maskstorlek 10 x 10 cm, över hela ytan. Under övrig tid ska andfåglar som hålls utomhus hållas inhägnade.

Andra fjäderfä än andfåglar som hålls utomhus ska hållas inhägnade.

Foder och dricksvatten ska ges inomhus eller undre ett skydd utomhus som förhindrar kontakt med vilda and- och vadarfåglar.

Viltlevande andfåglar får inte tas in på anläggningen.

Nivå 2 innebär att hägnat fjädervilt ska hållas inomhus. Om detta inte går att genomföra eller om fåglarna utsätts för onödigt lidande kan de hållas inhägnade utomhus. Inhägnader för änder ska vara nätövertäckta för att undvika kontakt med vilda and- och vadarfåglar. Foder och dricksvatten ska ges inne eller under ett skydd ute. Hygienkraven skärps om det samtidigt finns produktion av andfåglar och andra fjäderfä på anläggningen. Behållare för badvatten får användas i inhägnaden, om det skyddas från kontakt med vilda and- och vadarfåglar. Vilda änder får inte tas in.

Avmagringsjuka (CWD) är en obotlig och utan undantag dödlig neurologisk prionsjukdom som drabbar hjortdjur. Sjukdomen är känd i Nordamerika sedan 1960-talet. Där har den hittills påträffats hos åsnehjort, vitsvanshjort, wapiti, älg och ren. I Europa antas, förutom ren, älg och kronhjort, även rådjur vara mottagliga för smitta. Experiment tyder på att dovhjort är mindre mottaglig. I Naturvårdsverkets rapport, Avmagringsjuka (CWD) hos hjortdjur, kan du läsa mer. Se också punkt 4 i Vägledning och erfarenhetsbank.

Tuberkulos orsakas av mykobakterier. Flertalet däggdjur, inklusive människa, är mottagliga för sjukdomen. Sedan 2012 drivs ett kontrollprogram i Jordbruksverkets regi för tuberkulos hos hägnad hjort samt mufflon, vildsvin, älg och hästdjur som går tillsammans med hjort. Programmet innebär lättnader i hägn som är friförklarade från tuberkulos. I dessa hägn ska en så kallad Tb-kontrollant, i stället för en veterinär, kontrollera att slaktade djur inte visar tecken på tuberkulos. I icke friförklarade hägn (i dagens läge ett tiotal i hela landet) införs inga ändringar, utan där gäller fortfarande tidigare beslutade tuberkuloskontrollåtgärder. Länsstyrelsen ansvarar för tillsynen av kontrollprogrammet.

2.2. PRÖVNING ENLIGT JAKTFÖRORDNINGEN (REHABILITERINGSHÄGN)

När ett hägn för viltrehabilitering är uppfört provas det enligt 41 a § jaktförordningen. Denna prövning krävs alltid om man ska hålla vilt i hägn eller liknande anläggning. Rehabiliteringsanläggningar för vilda djur och fåglar räknas ofta till liknande anläggning, då de sällan har samma storlek eller utformning som större vilthägn. Det kostar inget att pröva hållande av vilt i hägn enligt jaktförordningen. Det är lämpligt att göra en besiktning/kontroll på anläggningen (vilthäggen/voljärerna/burarna) tillsammans med djurskydd innan anläggningen tas i bruk och beslut tas.

Enligt 41 a § i jaktförordningen provas:

- vilka djur som får hägnas in,
- hur inhägnaden ska se ut och
- om det finns risk för spridning av smittsamma sjukdomar.

Det är också viktigt att kontrollera att den som är ansvarig för anläggningen har den utbildning som krävs samt att det finns veterinär knuten till anläggningen. Alla som har en anläggning för rehabilitering ska ha genomgått relevant utbildning för viltrehabilitering. Utbildningen bör innehålla:

- Veterinärmedicinska kunskaper i hanterandet och behandlingen av sjuka djur.
- Kunskap om lagar, förordningar och författningar som styr verksamheten.
- Kunskap i infångande, transport och hantering av djur.
- Kunskap i smittskydd, både vad avser smitta mellan djur och smitta mellan djur och människor.
- Kunskap om foder och utfodring av djur under rehabilitering.
- Kunskap om burar och hägn, deras hygien, skydd för insyn och andra störningar, Citeskunskap.
- Kunskap om avlivning. Innefattar inte bara teknik, utan även etik och bedömning när avlivning ska ske.
- Kunskap om remissförfarande till annan anläggning.
- Etik och hantering av skadat vilt och övergivna djurungar.

Enligt Naturvårdsverkets vägledning om tillämpningen av 23 § och 25 § artskyddsförordningen när det gäller förvaring med mera av levande fåglar framgår att vilthägn som har tillstånd enligt jaktförordningen för rehabilitering av vilda fåglar och däggdjur kan undantas från kravet på dispens från 23 § artskyddsförordningen genom att tillämpa undantaget i 28 § punkt 5 artskyddsförordningen om ”tillfällig förvaring i samband med rehabilitering”. Detta förutsätter att djuren är färdigbehandlade och kan släppas ut i frihet efter maximalt 3 månader. Om förvaringen måste förlängas utöver detta krävs dispens från 23 § artskyddsförordningen. Jordbruksverket kan medge dispens i enskilda fall enligt 32 § artskyddsförordningen (se punkt 4 i Vägledning och erfarenhetsbank).

Mer information finns under avsnitt 2.1.

2.3. BEGÄRAN OM PRÖVNINGSRÄTT FRÅN NATURVÅRDSVERKET

Kontrollera vilka djurslag som planeras för vilthägnet. Det är bara däggdjur som fötts upp i fångenskap som får hållas i hägn enligt 3 § NFS 2002:20 och 12 a jaktförordningen, om de inte hållits i fångenskap även före den 1 juli 1995 eller åtkommit i enlighet med bestämmelse i jaktlagen (1987:259).

De arter som Länsstyrelsen får ta beslut om utan att begära provningstillstånd hos Naturvårdsverket är hjortdjur som genom naturlig utbredning tillhör den svenska faunan, dvs. älg, kronhjort, dovhjort och rådjur samt,

vildsvin, hare, fasan, raphöna, gräsand, mufflon och korsningar mellan tam- och vildsvin.

Om ansökan omfattar arter utöver 3 § i Naturvårdsverkets föreskrifter (2002:20) behöver länsstyrelsen i vissa fall ansöka om prövningstillstånd från Naturvårdsverket. Detta gäller inte om ansökan gäller anläggning för offentlig förevisning av djur eller om syftet med vilthägnen är att inestänga vilda djur mindre än 48 timmar.

Mall för att skicka begäran om prövning till Naturvårdsverket finns i Platina, under VÄS-kod 218.

2.4. PRÖVNING ENLIGT DJURSKYDDSFÖRORDNINGEN (FÖR- PRÖVNING)

Se avsnitt 1.3.

2.5. PRÖVNING ENLIGT DJURSKYDDSFÖRORDNINGEN (OF- FENTLIG FÖREVISNING)

Se avsnitt 1.4.

2.6. PRÖVNING ENLIGT ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN

Om verksamheten också kommer att ha förevisning av vilda djur för allmänheten ska en ansökan om tillstånd enligt artskyddsförordningen lämnas in till länsstyrelsen.

Enligt 44 § artskyddsförordningen krävs en anmälan till länsstyrelsen för att mot betalning eller annars yrkesmässigt för allmänheten visa till exempel fåglar och vissa levande djur (bland annat levande däggdjur av arter som lever vilt i Sverige). Det här gäller för tillfälliga förevisningar på exempelvis mässor, utställningar och liknande.

Tillstånd får bara ges om anläggningen har godkänts för offentlig förevisning enligt djurskyddsförordningen.

Tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen ska enligt 49 § innehålla de villkor som behövs för att säkerställa att:

1. Djurparken deltar i en eller flera av följande verksamheter beträffande de djurarter som finns i djurparken: forskning som främjar bevarandet av arterna, utbildning som ger relevanta kunskaper om bevarandet av arterna, informationsutbyte om arternas bevarande samt, om det är lämpligt, uppfödning i fångenskap och återinförande av djur till ett liv i vilt tillstånd
2. Djurparken främjar utbildning och medvetenhet hos allmänheten om bevarande av den biologiska mångfalden, särskilt genom att

tillhandahålla information om de förevisade arterna och deras naturliga livsmiljöer,

3. Djurhållningen i djurparken uppfyller de enskilda arternas biologiska behov och behov av bevarande, bland annat genom att djurens livsmiljöer berikas på ett artspecifikt sätt,
4. En hög standard på skötseln av djuren upprätthålls,
5. Det finns ett program för förebyggande och kurativ veterinärvård samt näringstillförsel,
6. Djur inte rymmer och att skadedjur och ohyra inte tar sig in utifrån, och
7. Spridning av smittsamma sjukdomar förebyggs.

Tillståndsprövningen är personlig och tillstånd får bara ges om personen, fysisk eller juridisk, är lämplig att bedriva verksamheten. Kontrollera därför om den sökande har dömts för brott mot art- eller djurskyddet och om den sökande har en lämplig lokal för verksamheten.

Innan beslut tas ska anläggningen inspekteras på plats för att se att villkoren som är satta är uppfyllda.

Naturvårdsverket anser att hägn som har tillstånd enligt jaktförordningen för rehabilitering av vilda fåglar och däggdjur kan undantas från kravet på dispens från 23 § artskyddsförordningen genom tillämpning av undantaget i 28 § punkt 5 artskyddsförordningen om ”tillfällig förvaring i samband med rehabilitering”. Detta förutsätter att djuren är färdigbehandlade och kan släppas ut i frihet efter maximalt 3 månader. Om förvaringen måste förlängas utöver detta krävs dispens från 23 § artskyddsförordningen (se punkt 4 i Vägledning och erfarenhetsbank).

Enligt 47 a § artskyddsförordningen ska länsstyrelsen besluta i ett ärende om tillstånd enligt 40 § inom sex månader efter det att en fullständig ansökan kom in till länsstyrelsen. Om det är nödvändigt på grund av utredningen i ärendet, får tiden förlängas. En sådan förlängning får inte göras mer än en gång i ärendet. I ett ärende om tillstånd enligt 40 § får förlängning som längst vara sex månader. Sökanden ska informeras om förlängningen och skälen för den innan den ursprungliga tidsfristen har gått ut. Bestämmelser om att ett mottagningsbevis ska skickas till sökanden när en fullständig ansökan har kommit in och om innehållet i ett sådant bevis finns i 8 § lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden. Förordning (2009:1329).

På länsstyrelsens hemsida finns en e-tjänst som den som söker kan använda sig av. Till denna ansökan behöver sökanden bifoga förteckning över samtliga arter som kräver tillstånd, karta/ritning eller skiss över den lokal eller av en annan plats där verksamheten ska bedrivas, beskrivning av den lokal

eller av en annan plats där verksamheten ska bedrivas och redovisning för djurparker enligt 49 § artskyddsförordningen.

I Handbok för artskyddsförordningen, Del 2 – preparering, handel och förevisning hittar du mer information om prövning (se punkt 10 i Vägledning och erfarenhetsbank).

För prövning tas en avgift på 870 kr ut⁶.

2.7. REMISSFÖRFARANDE

Se avsnitt 1.5.

2.8. GEMENSAMT PLATSBESÖK

Se avsnitt 1.6

2.9. BESLUT ENLIGT JAKTFÖRORDNINGEN

I Platina används beslutsmallen ”Ansökan om tillstånd att hålla vilt i hägn” som återfinns under arbetsdokument kopplade till VÄS-kod 218. Öppna först ärendet i ett nytt fönster. Välj arbetsdokument i vänstra listen, alternativ, och skapa ett nytt tomt dokument. Fyll i alla grunddata och välj mallen ”Ansökan om tillstånd att hålla vilt i hägn”, Platina skapar då med stöd av Smart Documents ett beslutsdokument med grunduppgifter och förifylld text. I mallen finns förslag till villkor som kan användas för olika typer av vilthägn och arter.

Beslut som tas enligt 41 a § jaktförordningen får förenas med villkor. När det gäller tidsbegränsning av beslut enligt 41 a § jaktförordningen så är det inte självklart att det finns lagstöd för detta. Enligt Naturvårdsverket kan en prövning av om detta är möjligt behövas genom att ett sådant ärende överlämnas till Naturvårdsverket för överprövning. Slutligen kan en domstol behöva avgöra vad som ryms inom villkorsmöjligheten⁷. Projektgruppen föreslår att besluten ska tidsbegränsas. Följande tider kan vara lämpliga att villkora om i beslut:

- Stora vilthägn och hjorthägn – 10 år. En så pass lång tid kan vara rimlig eftersom större vilthägn ofta är en stor investering som ofta ska betalas av under en längre tid.
- Fågelhägn – 5 år.

⁶ Gäller fom 2020-01-01, 10 § avgiftsförordningen, avgiftsklass 2.

⁷ Naturvårdsverkets vägledning gällande tidsbegränsning av tillstånd enligt 41a § jaktförordningen. Mailkontakt mellan projektgruppen och Naturvårdsverket 2019-12-06.

- Rehabhågn – 3 år. En kortare giltighetstid ger möjlighet till avstämning och kan vara ett acceptabelt skäl till att avsluta verksamheten om den inte bedrivs enligt beslut.

Om du har inhämtat yttrande från någon instans, så ska eventuella synpunkter som påverkar beslutets utfall redovisas i beslutets motivering.

Vem ska ha kopia av beslutet

Det finns inget lagkrav, men det Naturvårdsverket vill gärna ha en kopia på beslutet.

Överklagan av beslutet

Beslutet kan överklagas hos Naturvårdsverket.

2.10. BESLUT ENLIGT DJURSKYDDSFÖRORDNINGEN (OFFENTLIG FÖREVISNING)

Se avsnitt 1.9.

2.11. BESLUT ENLIGT ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN

Tillståndet ska ange de arter eller grupper av arter som tillståndet omfattar, i vilken lokal eller på vilken plats som verksamheten ska bedrivs och tiden som tillståndet ska gälla för. Länsstyrelsen får också förena tillståndet med olika villkor som skrivs in i tillståndet.

Ett tillstånd får lämnas för begränsad tid. Förutsättningarna för verksamheter som rör artskyddsförordningen förändras regelbundet därför är det lämpligt att verksamhetstillstånden tidsbegränsas. Tidsbegränsning är också ett verktyg som länsstyrelsen kan använda om det är osäkert om en verksamhet kommer att kunna leva upp till de krav som ställs eller som kan komma att ställas. Stödet för tidsbegränsning finns i 16 kap 2 § miljöbalken. Samma giltighetstid som gäller för beslut om uppförande av vilthågn enligt miljöbalken, kan därför med fördel också gälla för beslut enligt artskyddsförordningen. Då kan prövning av eventuell förlångning göras samtidigt.

Tillstånd enligt artskyddsförordningen ska enligt 49 § innehålla de sju villkor som anges under kapitel 3.3 Prövning enligt artskyddsförordningen.

Ett tillstånd som inte nyttjas av verksamhetsutövaren kan inte vara vilande. När en verksamhet läggs ner ska tillståndet återkallas. Detta kan till exempel skrivas in som ett villkor eller som en upplysning i beslutet om verksamhetstillstånd. Om en verksamhet lagts ner eller överhuvudtaget inte startas upp kan detta upptäckas vid till exempel ett tillsynsbesök eller om förteckningen inte skickas in. Skulle verksamhetsutövaren efter några år vilja göra en nystart av verksamheten måste denne ansöka om ett nytt tillstånd.

I Handbok för artskyddsförordningen, Del 2 – preparering, handel och förvisning hittar du mer information om tillståndsgivning (se punkt 10 i Vägledning och erfarenhetsbank).

Vem ska ha kopia av beslutet

Naturvårdsverket, Jordbruksverket och eventuellt kommunen

Överklagan av beslutet

Beslutet kan överklagas hos mark- och miljödomstolen.

3. Besiktning av vilthägn

Innan vilthägnet kan tas i bruk så ska det besiktigas, så att det uppfyller de villkor som vi har beslutat eller kommer att besluta om. När det gäller prövningen enligt miljöbalken, artskyddsförordningen och jaktförordningen så kan man använda sig av de exempel på mallar som finns här nedanför.

När det gäller djurskyddet så finns en checklista för djurskydd och för mall för normalkontroll, som man kan använda för att kontrollera djurskyddsbestämmelserna. Det finns också checklistor för vissa djurarter (hjort och struts) samt för offentlig förevisning och för sällskapsdjur på Jordbruksverkets sidor under tillsyn samt vägledningar. För övriga djurslag finns endast allmänna checklistor som kan användas.

Protokoll för plats- eller tillsynsbesök vilthägn, exempel.

Kommunikation till vilthägnägare efter besiktning av vilthägn, exempel.

Underrättelse inför beslut, efter plats- eller tillsynsbesök i vilthägn, exempel.

4. Utökning eller ändring av villkor för befintligt vilthägn

Tillstånd om att uppföra vilthägn enligt 12 kap. 11 § MB är enligt 16 kap. 2 § MB möjligt att tidsbegränsa och förenas med villkor. Utifrån allmänna intresset (till exempel allemansrätten) kan det vara lämpligt att tidsbegränsa tillstånd till vilthägn. Det finns inget som hindrar att tillståndet förnyas, dock krävs en prövning likt den vid en nyansökan.

Omprövning innebär att det gällande tillståndet ska prövas under giltighetstiden och är i vissa fall möjligt enligt miljöbalken. Länsstyrelsen får enligt 24 kap.17 § MB besluta om nya eller ändrade villkor, om det genom ett vilthägn uppkommer någon olägenhet som inte förutsågs när tillståndet gavs. Kan olägenheten inte avhjälpas och är den betydande, får tillståndet återkallas. Tillståndet får också återkallas, om vilthägn som avses med tillståndet inte längre behövs. Avgift på 2900 kr ska tas ut för en omprövning av ett vilthägnbeslut, se avsnittet om Avgift för miljöbalksprövning.

Vid ny-, om- eller tillbyggnad av vilthägn ska hägnet i vissa fall förprövas av länsstyrelsen i enlighet med 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen (2019:66).

Vid om-, tillbyggnad eller ändrad verksamhet ska detta anmälas till länsstyrelsen för bedömning och eventuell ändring av registreringen av livsmedel-anläggningen. Detta framgår av artikel 6.2 förordning (EG) nr 852/2004 om livsmedelshygien. Anmälan ska skickas till den enhet som ansvarar för kontrollen av primärproducenter av livsmedel.

5. Avregistrering av vilthägn eller återkallande av vilthägnstillstånd

Det finns möjlighet att återkalla dispenser och tillstånd som är beslutade enligt miljöbalken, jaktlagstiftningen och artskyddsförordningen. Tillstånd som ges enligt djurskyddslagen och djurskyddsförordningen är inte möjliga att tidsbegränsa eller villkora, men sköts inte djuren i vilthägnet kan man besluta om att dra tillbaka tillstånd i samband med tillsyn.

När det gäller ändring av villkor i beslut så gäller generellt att gynnande beslut (till exempel beviljat tillstånd) inte får ändras till nackdel för en enskild.

Miljöbalken

Tillstånd enligt MB är enligt 16 kap. 2 § MB möjligt att tidsbegränsa och förenas med villkor.

Ett vilthägn som är uppfört med stöd av 12 kap. 11 § MB kan återkallas enligt 24 kap. 17 § MB. Ett beslut kan återkallas om det har orsakat olägenhet eller om tillståndet inte längre behövs.

Jaktlagstiftningen

Enligt 41 a § jaktförordningen (1987:905) får tillstånd inte ges om det finns risk för spridning av smittsamma sjukdomar. Tillståndet får återkallas om viltet eller hägnet inte sköts på rätt sätt eller om anläggningen ger upphov till allvarliga hälsorisker.

Tillstånd enligt 36 § jaktlagen och 41 a § jaktförordningen får förenas med villkor. Vidare ger samma §§ möjlighet att återkalla ett tillstånd. Ytterligare stöd för att villkora tillstånd enligt jaktlagen följer av Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (2002:20).

När det gäller tidsbegränsning av beslut enligt 41 a § jaktförordningen så är det inte självklart att det finns lagstöd för detta. Projektgruppen har varit i kontakt med Naturvårdsverkets jurister, och enligt dem kan en prövning av om detta är möjligt behövas genom att ett sådant ärende överlämnas till Naturvårdsverket för överprövning. Slutligt kan en domstol behöva avgöra vad som ryms inom villkorsmöjligheten⁸.

⁸ Naturvårdsverkets vägledning gällande tidsbegränsning av tillstånd enligt 41a § jaktförordningen. Mailkontakt mellan projektgruppen och Naturvårdsverket 2019-12-06.

Artskyddsförordningen

Återkallande av tillstånd enligt artskyddsförordningen kan göras enligt 55–57 §§. Av dessa framgår att om den som har ett tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen, bryter mot en föreskrift som är väsentlig för art- eller djurskyddet, får länsstyrelsen återkalla tillståndet om detta inte är uppenbart oskäligt.

Enligt 56 § AF kan en dispens från artskyddet återkallas av den myndighet som beslutat, om det inte är uppenbart oskäligt. Återkallelse kan ske i de fall där levande djur eller växter hanteras på ett sätt som strider mot ett villkor som är viktigt för art- eller djurskyddet.

Om en verksamhetsutövare med tillstånd enligt 40 § AF har fått ett föreläggande eller förbud från tillsynsmyndigheten men inte har följt det inom två år så kan länsstyrelsen helt eller delvis återkalla tillståndet för verksamheten.

Djurskyddslagen

Tillstånd enligt 6 kap. 1 § djurskyddslagen och 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen innebär en prövning av om hägnet vid den aktuella tidpunkten uppfyller djurskyddslagen och tillhörande föreskrifters krav på ett gott djurskydd. Detta är inte möjligt att tidsbegränsa eller villkora. Samtidigt finns det möjlighet att komma tillrätta med hägn som inte följer djurskyddslagstiftningen vid ett senare tillfälle.

Livsmedelslagstiftningen

Om en verksamhet vid en registrerad livsmedelsanläggning upphör bör meddelande om detta skickas till den enhet på länsstyrelsen som ansvarar för livsmedelskontrollen i primärproduktionen.

Lagstiftning och avgifter

Miljöbalken (1998:808)

För att sätta upp vilthägn i områden där allmänheten får vistas fritt krävs tillstånd av länsstyrelsen enligt 12 kap. 11 § miljöbalken (MB). Länsstyrelsen prövar om området där vilthägn ska placeras är lämpligt med hänsyn till bland annat påverkan på natur- och kulturmiljön. Denna prövning görs för de flesta hägn, undantaget kan vara rehabiliteringshägn som ofta brukar anläggas på den egna tomten och inte på platser där allmänheten vistas fritt.

De allmänna hänsynsreglerna

När miljöbalken infördes skapades också de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. Enligt 2 kap. 1 § MB är dessa regler alltid tillämpliga när frågor om tillstånd prövas enligt miljöbalken. Det innebär att bland annat 2 kap. 3 § MB är tillämplig vid prövningen av tillstånd att uppföra vilthägn. Tillståndsmyndigheten kan bestämma att den som söker ett tillstånd för att uppföra vilthägn ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsåtgärder som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att uppförandet av vilthägn medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljö. Sådana föreskrifter ska bara avse vilthägnen och inte den påverkan på omgivningen, som till exempel buller som kan uppkomma från verksamheten inom vilthägnen. Se dom MÖD 2009-05-29, M 4644-08 i avsnittet om Rättsfall.

Allemansrätten

Prövningen enligt 12 kap. 11 § MB ska också förhindra att allemansrätten påverkas negativt. Av 26 kap. 11 § MB framgår att grindar och genomgångar bör finnas i ett vilthägn för att allmänheten ska kunna röra sig i området. Länsstyrelsen får förelägga den som håller vilthägn i eller i närheten av ett område som har betydelse för friluftslivet, att ordna de grindar eller andra genomgångar som behövs för att allmänheten ska kunna få tillträde till marken.

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

Enligt 23 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (1998:1252) ska en ansökan om tillstånd till vilthägn innehålla en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) enligt 6 kap. MB, i den utsträckning som det behövs i det enskilda fallet. I en MKB ska de effekter, både direkta och indirekta, som den planerade verksamheten eller åtgärden kan få på människor och miljö beskrivas. I en MKB ska även konsekvenser och skyddsåtgärder beskrivas. Vilthägnets miljöpåverkan kan därför vägas in i länsstyrelsens prövning av tillståndsansökan i samband med att behovet av skydd för friluftslivet och naturmiljön beaktas enligt 12 kap. 11 MB.

När en ansökan om att uppföra vilthägn enligt 12 kap. 11 § MB kommer in ska handläggaren bedöma om en MKB behöver upprättas. Omfattningen av MKB kan vara liten, men även det måste bedömas i varje enskild ansökan.

Historiskt sett så skulle ansökan om tillstånd att uppföra vilthägn alltid innehålla en MKB, enligt den gamla regleringen i 6 kap. 1 § och 6 kap. 4 § MB (innan den 1 januari 2018). Verksamhetsutövaren skulle då alltid samråda med länsstyrelsen och enskilda som kunde antas bli särskilt berörda av att tillstånd om uppförande beviljades. Någon sådan reglering finns inte längre i nuvarande 6 kap. MB avseende tillstånd enligt 12 kap. MB. I dom från MÖD 2018-01-16, M7309-17, fastställdes att närboende generellt sett inte kan lämna synpunkter inför eller överklaga länsstyrelsens beslut om vilthägn, se avsnittet om Rättsfall. Det innebär att det i beslut som tas enligt 12 kap. 11 § MB inte kan ställas krav på att ett tidigt samråd sker med enskilda personer eller verksamheter som på något sätt berörs av verksamheten, vilket annars brukar vara en väsentlig del av en MKB.

Eftersom det inte går att kräva att verksamhetsutövaren samråder inför en tillståndsansökan är det lämpligt att länsstyrelsen gör ett platsbesök för att få ytterligare underlag inför sin bedömning innan tillstånd beviljas.

Strandskydd

Om vilthägnet berörs av strandskydd enligt 7 kap. 13–15 §§ MB, ska även detta prövas i tillståndet. Strandskyddsprövningen kan ske i samma ärende som tillståndet enligt 7 kap. 16 § punkt 2 MB, inget separat ärende behöver upprättas.

Tillstånd till vilthägn inom ett strandskyddat område får meddelas endast om det finns särskilda skäl. De intressen strandskyddsreglerna ska tillvarata får alltså beaktas i ärendet om vilthägn och bedömningen ska följa samma principer som när det gäller bedömning av dispens från strandskyddet.

Natura 2000 område

Byggnation av vilthägn inom eller i nära anslutning till Natura 2000 område kan kräva särskild prövning. I denna prövning kan en MKB behöva upprättas om verksamheten eller åtgärden kan antas påverka miljön i Natura-2000 området negativt. Av 6 kap. 47 § andra stycket MB framgår att en MKB ska innehålla en beskrivning av verksamhetens eller åtgärdens konsekvenser för syftet med att bevara området, en redogörelse för de alternativ som har övervägts med en motivering till varför ett visst alternativ valts samt de uppgifter som i övrigt behövs för prövningen enligt 7 kap. 28 b och 29 §§ MB.

Om miljökonsekvensbeskrivningen har upprättats enbart för en prövning enligt 7 kap. 28 b och 29 §§ MB, kan innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen begränsas till de uppgifter som behövs för den prövningen. Detta innebär att miljökonsekvensbeskrivningen inte behöver omfatta de övriga krav som tas upp i 6 kap. 7 § MB om det inte behövs för prövningen. De uppgifter som kan komma att behövas för prövningen varierar beroende på verksamheten och åtgärdens art och omfattning och för vilka syften det

aktuella området har skyddats. I vissa fall kan beslut om tillstånd fattas endast efter regeringens tillåtelse.

I Naturvårdsverkets handbok: Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden – Handbok 2017:1, kan du läsa mer om hur provning går till inom Natura 2000-områden. Se också punkt 7 i Vägledning och erfarenhetsbank.

Jaktlagen (1987:259), jaktförordningen (1987:905), Naturvårdsverkets föreskrifter (2002:20) och (2019:5).

För att hålla vilt i hägn krävs det enligt jaktförordningen tillstånd av länsstyrelsen. I NFS 2002:20 finns bestämmelser om vilka djur du får hägna in och hur inhägnaden ska se ut.

Enligt 41 a § jaktförordningen (1987:905) får tillstånd inte ges om det finns risk för spridning av smittsamma sjukdomar.

Länsstyrelsen får enligt 41 a § jaktförordningen besluta om villkor för beslut. När det gäller tidsbegränsning av beslut enligt 41 a § jaktförordningen så är det inte självklart att det finns lagstöd för detta. Projektgruppen har varit i kontakt med Naturvårdsverkets jurister, och enligt dem kan en provning av om detta är möjligt behövas genom att ett sådant ärende överlämnas till Naturvårdsverket för överprovning. Slutligt kan en domstol behöva avgöra vad som ryms inom villkorsmöjligheten⁹.

I Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om vilthägn och inhägnader för handelsträdgårdar m.m. för att förebygga skador av hare (2002:20) finns bestämmelser om vilka djur som får hållas i hägn och hur vilthägn ska utformas.

3 § NFS 2002:20 och 12 a jaktförordningen reglerar vilka djur som får hållas i hägn. Däggdjur får bara hållas i vilthägn om de har fötts upp i fångenskap, om de inte hållits i fångenskap även före den 1 juli 1995 eller åtkommit i enlighet med bestämmelse i jaktlagen (1987:259).

Projektgruppen vill göra handläggare uppmärksamma på att det enligt Naturvårdsverket behövs vilthägnstillstånd enligt jaktförordningen också för verksamhet som har offentlig förevisning, tex djurparker, älgparker och björnparker. Det gäller de arter som Naturvårdsverket definierar som ”vilt”. Alltså däggdjur och fåglar som lever i vilda populationer någonstans i världen. I jaktförordningen står att det krävs ett tillstånd från länsstyrelsen för vilthägn och ”liknande anläggning”. Varken vilthägn och ”liknande anläggning” finns definierade i jaktförordningen, men en djurpark kan enligt

⁹ Naturvårdsverkets vägledning gällande tidsbegränsning av tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen. Mailkontakt mellan projektgruppen och Naturvårdsverket 2019-12-06.

Naturvårdsverket vara en ”liknande anläggning”, eftersom man håller djur av vilda arter instängda¹⁰.

Naturvårdsverkets föreskrifter (2002:20) gäller inte för vilthägn som bedriver offentlig förevisning. Det betyder inte att ett sådant tillstånd från länsstyrelsen inte behövs. Det betyder att länsstyrelsen inte behöver ansöka om undantag för andra arter än de som räknas upp i föreskriften, vid prövning om hägentillstånd för vilthägn eller djurparker som bedriver offentlig förevisning. Föreskriften behandlar alltså inte vilthägn i djurparker, därför är dessa undantagna i definitionen i just den här föreskriften. Eftersom en föreskrift ligger under en förordning gäller bestämmelserna i jaktförordningen dessutom, utöver föreskriften. Det innebär att jaktförordningen gäller, också i de fall som inte specifikt omfattas av föreskriften. I vilthägn där man har offentlig förevisning av vilt, dvs vilda däggdjur eller fåglar, så gäller fortfarande att man både behöver ha ”djurparkstillstånd” enligt 40 § artskyddsförordningen och minst ett hägentillstånd enligt 41 a § jaktförordningen.

Enligt 12 a § första stycket jaktförordningen gäller att vilt som har fångats i fångstredskap ska vid vittjningstillfället omedelbart avlivas eller återges friheten. Detta gäller inte vid fångst i vilthägn av den viltart som hägnet är avsett för. Naturvårdsverket får meddela föreskrifter som medger undantag från kravet i 12 a §, vilket de har gjort i 36 § Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om användande av fångstredskap (2018:3). Av 36 § i föreskriften framgår att fasan, raphöna, gräsand, kråka, kaja, skata och tamduva (stadsduva) som fångats i enlighet med bestämmelserna i jaktförordningen, tillfälligt får hållas kvar och förvaras i fångstredskap i syfte att locka och fånga frilevande fåglar av samma art. Dessutom får fasaner, raphöns och gräsänder som fångats i enlighet med bestämmelserna i jaktförordningen transporteras till, och hållas i, vilthägn eller liknande anläggning under hela året för att användas i avelssyfte.

Hägn för rehabilitering av vilt

I NFS 2002:20 finns bestämmelser om vilka djur som får rehabiliteras.

Om levande vilt som tillfallit staten med stöd av 33 § första stycket jaktförordningen (1987:905) inte omedelbart kan återges friheten ska Polismyndigheten se till att viltet antingen avlivas eller lämnas in till anläggning med tillstånd att vårda och rehabilitera den aktuella arten. Om vilt avlivas enligt första stycket ska 7–9 och 11–13 §§ i dessa föreskrifter tillämpas efter avlivningen

Vilt som tagits om hand och som bedöms kunna släppas ut i det fria efter rehabilitering får överlämnas till närmaste godkända anläggning för detta. När

¹⁰ Naturvårdsverkets vägledning om att krav på tillstånd enligt jaktförordningen alltid krävs för verksamhet som bedriver offentlig förevisning. Mailkontakt mellan projektgruppen och Naturvårdsverket 2019-12-06.

det gäller att statens vilt tagits om hand och bedömningen blir att viltet inte kommer att kunna släppas ut i det fria efter vård och rehabilitering, ska viltet avlivas enligt 15 § (NFS 2019:5)

Av Naturvårdsverkets vägledning om tillämpningen av 23 och 25 §§ artskyddsförordningen när det gäller förvaring m.m. av levande fåglar, framgår att vilthägn som har tillstånd enligt jaktförordningen för rehabilitering av vilda fåglar och däggdjur kan undantas från kravet på dispens från 23 § artskyddsförordningen genom tillämpning av undantaget i 28 § punkt 5 i förordningen om ”tillfällig förvaring i samband med rehabilitering”. Detta förutsätter att djuren är färdigbehandlade och kan släppas ut i frihet efter maximalt 3 månader. Om förvaringen måste förlängas utöver detta krävs dispens från förbudet i 23 § artskyddsförordningen (se punkt 4 i Vägledning och erfarenhetsbank).

Prövningsrätt från Naturvårdsverket

Naturvårdsverkets har i 3 § (2002:20) föreskrivit om vilka djur som får hållas i hägn. Om en ansökan omfattar arter utöver dessa skickar länsstyrelsen en begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart till Naturvårdsverket. Detta gäller dock bara däggdjur uppfödda i fångenskap. Undantag från fångenskapsuppfödda däggdjur gäller om djuren har hållits i fångenskap före den 1 juli 1995 eller åtkommit i enlighet med bestämmelse i jaktlagen (1987:259).

Arter som är upptagna i föreskrifterna och som inte kräver prövningstillstånd från Naturvårdsverket är: hjortdjur som genom naturlig utbredning tillhör den svenska faunan (älg, kronhjort, dovhjort, rådjur), vildsvin, hare, fasan, raphöna, gräsand, mufflon och korsningar mellan tam- och vildsvin. Om begäran godkänns av Naturvårdsverket handlägger länsstyrelsen ansökan som vanligt.

Jakt i hägn

Bestämmelser om jakt inom vilthägn, tillåtna jaktredskap, jakttider m.m. finns i jaktlagen och jaktförordningen.

I 8 § jaktförordningen står att i ett vilthägn, som uppfyller de krav som Naturvårdsverket har bestämt, får djur av den viltart som hägnet är avsett för jagas, trots bestämmelserna om fredning.

Enligt 20 § jaktförordningen får motordrivna fordon användas vid jakt i vilthägn efter den art som hägnet är avsett för trots bestämmelserna i 31 § första stycket jaktlagen. Första stycket 2-3 gäller inte vid jakt som avser vilda fåglar, björn, varg, järv, lo, utter, mård, iller, bäver, skogshare, sälar, valar, fladdermöss eller som avser annat vilt som har markerats med N, n eller F i bilaga 1 till artskyddsförordningen (2007:845).

Enligt 18 § Naturvårdsverkets föreskrifter om jaktmedel (2002:18) så får kulpatroner i klass 2 användas vid avlivning av vilt inom vilthägn om djuren befinner sig i särskilt avgränsat utrymme för tillfällig hantering av vilt och

skjutavståndet inte kan överstiga 30 meter. På motsvarande sätt får kulpatroner i klass 3 eller 4 användas i sådant utrymme om skjutavståndet inte kan överstiga 10 meter.

Av 21 § samma förordning framgår att injektionsvapen eller andra anordningar för immobilisering av vilt får användas vid jakt i vilthägn. Sådant jakt får endast bedrivas av den som genomgått utbildning enligt krav i Jordbruksverkets föreskrifter (LSFS 1986:31, Vb 11) om utbildning för innehav av injektionsvapen, vilket även innefattar avlagd jägarexamen för kulgevär avsedda för patroner i klass 1.

Följande gäller för jakt enligt första stycket:

1. Jakten skall bedrivas under överinseende av en veterinär som besitter kunskaper om immobilisering av vilt.
2. Alla erforderliga åtgärder skall vidtas för uppletande och tillvaratagande av skjutna injektionspilar; inga injektionspilar skall således lämnas kvar i naturen.
3. Varje injektionspil skall märkas med tillståndshavarens initialer och pil-löpnummer samt med varningstexten "VARNING! TAG EJ I KANYLEN. Kan innehålla gift. Ring (eget tel. nr) eller polisen (polisens tel. nr)."
4. En för uppspårning av vilt lämplig hund skall medföras under jakten.
5. Djur som förolyckas under jakten skall obduceras av veterinär, varvid histologiskt material i formalin och en beskrivning av händelseförloppet samt utförlig obduktionsrapport snarast skall skickas till viltavdelningen vid Statens veterinärmedicinska anstalt.

Vid slakt av hjortar som ska bli livsmedel gäller Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om slakt och annan avlivning av djur (2019:8, L 22). Undantaget är slakt för husbehov, nödslakt och avlivning av hjortar som får utföras enligt Naturvårdsverkets föreskrifter.

Hundanvändning vid jakt i vilthägn

För att använda hund vid jakt i vilthägn gäller bestämmelserna i 16 § jaktförordningen. Den säger att jakthundar som är lämpade för respektive jaktändamål får användas av jakträttshavaren eller annan person med jakträtts-havarens medgivande vid tillåten jakt och vid jaktträning enligt paragrafens reglerade tider, detta trots 16 § första stycket lagen om tillsyn över hundar och katter (2007:1150).

Vidare gäller också 18 § jaktförordningen där det står att jakt eller jaktträning med hund ska bedrivas på ett sådant sätt att viltet med hänsyn till hundens egenskaper eller snö-, is- och temperaturförhållandena inte utsätts för onödiga påfrestningar.

Utöver 16 § jaktförordningen regleras jakt med hund i vilthägn av 16 § i lagen om tillsyn över hund och katt. Under perioden 1 mars- 20 augusti ska hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att springa lösa i marker där det finns vilt. Under den övriga tiden av året ska hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att driva eller förfölja vilt, när de inte används

vid jakt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som avviker från första stycket. Om det behövs till skydd för viltet får sådana föreskrifter innebära att en hund ska hållas koppelad.

Det finns möjlighet att söka dispens hos länsstyrelsen från 16 § lagen om tillsyn över hund och katt, om man avser att träna hundar under den del av året som jakt och jaktträning inte är tillåten (också kallad hundförbudstiden). De villkor man sätter upp i ett sådant beslut kommer enbart att reglera träningen under hundförbudstiden, vilket redogörs för i Naturvårdsverkets överprövning av länsstyrelsens beslut om att bedriva träningsverksamhet med hund i vilthägn (NV-03914-17, 2018-06-10). Beslutet återfinns under punkt 8 i Vägledning och erfarenhetsbank.

I dagsläget är det bara när det gäller vildsvin och hare som hundar tränas i samma hägn som viltet. I övrig träningsverksamhet är vilt och hund åtskilda av stängsel. Naturvårdsverket och Svenska Kennelklubben har tillsammans med Svenska Jägareförbundet tagit fram grundvillkor som används i beslut gällande träningshägn för vildsvin, dessa finns med i Platinamallen för beslutet.

Regeringsuppdrag att utvärdera djurvälferden vid träning inför prov och vid anlagstest i vilthägn

Regeringen har gett uppdrag åt Statens jordbruksverk och Naturvårdsverket att utreda om träning inför prov och anlagstest i vilthägn medför ett lidande för de inblandade djuren. I uppdraget ingår också att utreda samhällsnyttan det medför att träna hundar inför prov och genomföra anlagstest av hundar i hägn. I uppdraget ingår att undersöka möjliga alternativ till att använda levande djur vid träning av hundar inför prov och vid genomförande av anlagstest. Uppdraget ska redovisas senast den 30 december 2020 och hur detta kommer att påverka träningsverksamheten i hägn återstår att se.

Tillfälliga hägn – t.ex. jakthägn på mässor

Naturvårdsverket har i en vägledning förtydligat vilka tillstånd som krävs för tillfälliga vilthägn som sätts upp under evenemang, som till exempel jaktmässor, för att visa jaktträning av hund på vilt (se punkt 7 i Vägledning och erfarenhetsbank).

Enligt Naturvårdsverkets bedömning är uppförande av tillfälliga hägn för att visa hundar och vildsvin på jaktmässor och liknande arrangemang att anse som offentlig förevisning, inte jaktträning av hundar. NFS 2002:02 är därför inte möjlig att tillämpa eftersom den enligt 2 § inte reglerar anläggningar för offentlig förevisning. Bestämmelser om offentlig förevisning av djur finns i 3 kap. 1 § djurskyddslagen (2018:1192), 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen (2019:66) samt Statens jordbruksverks föreskrift (2019:29, L108). Eftersom det rör sig om förevisning av levande djur av arter som förekommer vilt i landet, krävs också en anmälan enligt 44 § artskyddsförordningen

(2007:845). Vad en sådan anmälan ska innehålla framgår av 48 § artskyddsförordningen.

Naturvårdsverket anser att tillstånd från länsstyrelsen för vilthägn krävs enligt 41 a § jaktförordningen (1987:905). Enligt Naturvårdsverket avser bestämmelserna i 16 § jaktförordningen om jakt och jaktträning med hund inte denna verksamhet, trots skrivningen i 8 § jaktförordningen. De grundar detta på syftet med verksamheten som främst är förevisning och inte träning av hundar för jakt. Därför krävs alltid länsstyrelsens tillstånd enligt 18 § jaktförordningen för att släppa hundar i sådana här fall (dvs tillstånd om undantag från 16 § lagen om tillsyn över hundar och katter), även om verksamheten sker under den tid när hund får användas för jakt eller jaktträning enligt 16 § jaktförordningen. Naturvårdsverket vill förtydliga att det allmänna rådet angående att hålla vilt i 48 timmar som finns i NFS 2002:20 inte är går att tillämpa i de här fallen.

Artskyddsförordningen (2007:845) och Naturvårdsverkets föreskrifter om artskydd (2009:10).

Enligt 44 § artskyddsförordningen krävs en anmälan till länsstyrelsen för att mot betalning eller annars yrkesmässigt för allmänheten visa till exempel fåglar och vissa levande djur (bland annat levande däggdjur av arter som lever vilt i Sverige). Det här gäller för tillfälliga förevisningar på exempelvis mässor, utställningar och liknande.

Enligt 40 § artskyddsförordningen krävs tillstånd av länsstyrelsen för att i en djurpark förevisa djur av vilda arter. Med djurpark avses då permanenta anläggningar där levande djur av vilda arter förvaras i syfte att förevisas för allmänheten under minst sju dagar per år. Cirkusar och djuraffärer anses inte vara djurparker. I 49 § artskyddsförordningen finns de krav som behöver uppfyllas för att tillstånd ska kunna beviljas. Det gäller till exempel krav på att djurparken ska delta i forskningsverksamhet, utbildning av allmänheten, kunna visa att djurhållningen uppfyller gällande krav med mera.

I artskyddsförordningen finns också bestämmelser om handel och andra åtgärder med exemplar av viltlevande djur- och växtarter som behöver skydd. Ytterligare bestämmelser om artskydd finns bland annat i Naturvårdsverkets föreskrifter om artskydd (2009:10).

Förbud mot förvaring och transport av vissa levande djur

Enligt 23 § artskyddsförordningen är det förbjudet att förvara eller transportera levande fåglar och ägg med embryo av arter som lever vilt inom Europeiska unionens territorium samt levande djur och växter av vissa särskilt skyddsvärda arter som anges i bilagan till förordningen. Jordbruksverket får medge undantag från bestämmelserna i 16, 18 och 23 §§ artskyddsförordningen för viss sådan förvaring eller transport som avser naturvårds-, forsknings- eller undervisningsändamål.

Vissa generella undantag från förbudet finns i 28- 31 §§ artskyddsförordningen. Till exempel omfattas inte fasan, raphöna och gräsand av förbudet i 23 § artskyddsförordningen. Det innebär att man inte behöver särskilt tillstånd från Jordbruksverket för att förvara eller transportera dessa arter.

Enligt Naturvårdsverkets vägledning om tillämpningen av 23 och 25 §§ artskyddsförordningen när det gäller förvaring m.m. av levande fåglar framgår att vilthägn som har tillstånd enligt jaktförordningen för rehabilitering av vilda fåglar och däggdjur kan undantas från kravet på dispens från 23 § artskyddsförordningen genom att tillämpa undantaget i 28 § punkt 5 artskyddsförordningen om ”tillfällig förvaring i samband med rehabilitering”. Detta förutsätter att djuren är färdigbehandlade och kan släppas ut i frihet efter maximalt 3 månader. Om förvaringen måste förlängas utöver detta krävs dispens från 23 § artskyddsförordningen. Jordbruksverket kan medge dispens i enskilda fall enligt 32 § artskyddsförordningen (se punkt 4 i Vägledning och erfarenhetsbank).

Djurskyddslagen (2018:1192), djurskyddsförordningen (2019:66) och tillhörande föreskrifter SJVFS (2019:5), (2019:7), (2019:8), (2019:25), (2019:29) och (2019:30)

Djur som hålls i vilthägn omfattas av djurskyddslagens och djurskyddsförordningens bestämmelser. Ett flertal föreskrifter är kopplade till dessa bestämmelser och reglerar hållandet av olika arter i vilthägn.

Statens jordbruksverks föreskrifter om djurhållning i djurparker med mera (2019:29) innehåller närmare bestämmelser och definitioner för djurparker eller motsvarande. Det finns också bestämmelser om hur och när djuren får transporteras (2019:7).

Bestämmelser om hur dovhjort och kronhjort ska hållas i hägn finns i Statens jordbruksverks föreskrifter om hållande av dovhjort och kronhjort i hägn (2019:30).

Bestämmelser om smittskyddsmässiga villkor för hållande av hjort i hägn finns i Statens jordbruksverks föreskrifter om smittskyddsmässiga villkor för hållande av hjort i hägn samt för hållande av mufflon, vildsvin, älg och andra klövdjur och hästdjur i samband med hjort i hägn (2012:25). Förutom regler för tuberkuloskontroll innebär bestämmelserna också villkor för förflyttning av hjortar, mufflon, vildsvin och älg samt andra klövdjur mellan olika hägn, journalföring, id märkning och rapportering.

Bestämmelser om hur struts ska hållas i hägn finns i Statens jordbruksverks föreskrifter om hållande av strutsfåglar (2019:5).

Bestämmelser om slakt eller annan avlivning finns i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om slakt och annan avlivning av djur (2019:8).

Vid import av djur gäller särskilda bestämmelser och tillstånd krävs från Jordbruksverket.

Förprovning

Vid ny-, om- eller tillbyggnad av vilthägn ska vilthägnet i vissa fall förprövas av länsstyrelsen i enlighet med 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen (2019:66) och Statens jordbruksverks föreskrifter (2019:12, L35). Vid förprovningen ska vilthägnet bedömas ur djurskydds- och djurhälsosynpunkt. Förprovningskravet gäller om ansökan avser djur som ska hållas för produktion av kött, skinn eller päls. Om vilthägnet bara uppförs för att visa upp djur i till exempel en djurpark behövs det ingen förprovning. I stället ska en ansökan om offentlig förevisning ska göras och länsstyrelsen genomför en slutbesiktning när hägnet är uppfört.

Om utrymmet inte förprövas kan länsstyrelsen förbjuda djurhållning i utrymmet eller godkänna det i efterhand vid en efterprovning som är avgiftsbelagd.

Offentlig förevisning av djur

En anläggning som ska bedriva offentlig förevisning av djur ska godkännas av länsstyrelsen enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen (2019:66) innan den får tas i bruk. Detta gäller djur som visas för allmänheten i minst sju dagar per år i en permanent anläggning, som till exempel djurparker, vilthägn med turistbesök, akvarium med mera. Bland annat ställs krav på att en veterinär och en zoolog knyts till anläggningen och att den som ansvarar för djurhållningen och djurskyddet ska ha lämplig kompetens.

Bestämmelser om innehåll i ansökan om godkännande enligt djurskyddsförordningen med mera finns i Statens jordbruksverks föreskrifter om djurhållning i djurparker med mera (2019:29).

Livsmedelsverkets bestämmelser

Det finns även bestämmelser inom livsmedelslagstiftningen som gäller för vilthägn. Reglerna omfattar alla som håller hägnat vilt och alla som håller frilevande vilt i hägn och som uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag. För mer information se Kontrollwiki, [Registrering av livsmedelsanläggningar](#), Livsmedelsverkets webbplats för fördjupning.

Den som håller vilt i hägn för konsumtion inom det egna hushållet omfattas inte av bestämmelserna i livsmedelslagstiftningen.

Hållande av hägnat vilt och jakt av vilt som lever i hägn under frilevande förhållanden hör till primärproduktion av livsmedel och omfattas av bestämmelserna i bilaga I förordning (EG) nr 852/2004 om livsmedelshygien och bilaga III förordning (EG) nr 853/2004 om livsmedel av animaliskt ursprung. Närmare bestämmelser om vilka uppgifter företagaren ska lämna finns i Livsmedelsverkets föreskrifter 11 § om livsmedelshygien (2005:20). Hos länsstyrelserna finns en e-tjänst för anmälan om registrering av livsmedelsanläggning i primärproduktionen. Under vissa förutsättningar omfattas även jägare av krav på registrering som livsmedelsföretag i primärproduktionen. Registreringen av foder- och livsmedelsanläggning är avgiftsfri.

För närmare information om bestämmelserna som rör primärproducenter och de krav som ställs på vilthägn, se lagstiftningen och Livsmedelsverkets webbplats.

Hjortar från vilthägn som inte är friförklarade från tuberkulos ska alltid passera en vilthanteringsanläggning eller ett slakteri, utom i de fall köttet enbart konsumeras i jägarens eget privata hushåll. Köttbesiktning görs av livsmedelsverkets personal enligt Jordbruksverkets krav för tuberkuloskontroll.

Avgifter

Länsstyrelsen får enligt avgiftsförordningen (1992:191) bara ta ut avgifter för varor och tjänster som den tillhandahåller om det följer av en lag eller förordning eller av ett särskilt beslut av regeringen.

Enligt 11 § avgiftsförordningen ska avgiften betalas när ansökan lämnas in. Om inte detta sker ska sökanden föreläggas att betala avgiften inom en viss tid, exempelvis tre veckor. Ett sådant föreläggande får skickas till sökanden med post eller förmedlas på annat lämpligt sätt. Följs inte föreläggandet ska ansökan avvisas. Det är lämpligt att sökanden upplyses om detta i föreläggandet. Förordningen om avgifter för prövning och tillsyn (1998:940) styr vilka avgifter som länsstyrelsen tar ut för olika prövningar och tillsynsårenden som regleras av miljöbalken¹¹.

Avgift för miljöbalksprövning

Ansökan om att uppföra vilthägn enligt 12 kap. 11 § MB innebär en avgift på 7100 kr. Detta följer av 12 kap. 11 § MB, 27 kap. 1 § MB, 7 kap. 1 § punkt 13 förordningen om avgifter för prövning och tillsyn samt 10 § avgiftsförordningen, avgiftsklass 6.

Ansökningsavgift ska betalas för varje avgiftsbelagt ärende som en ansökan avser. Om flera ärenden omfattar samma prövning kan det enligt 9 kap. 3 § förordningen om avgifter för prövning och tillsyn finnas skäl att sätta ned avgiften.

Nya villkor eller ändrade villkor som krävs för ett behålla ett tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB, innebär en ändring av tillståndet och denna prövning är avgiftsbelagd med 2900 kr. Detta följer av 27 kap. 1 § MB, 7 kap. 1 § punkt 14 förordningen om avgifter för prövning och tillsyn samt 10 § avgiftsförordningen, avgiftsklass 4.

Avgift för artskyddsprövning

För länsstyrelsens prövning av ansökan enligt 47 § artskyddsförordningen (1998:179) om tillstånd ska en avgift på 870 kr betalas enligt 10 § avgiftsförordningen, avgiftsklass 2. Avgiftsklassen bestäms av Naturvårdsverkets

¹¹ Angivna avgifter gäller från och med 2020-01-01

föreskrifter om artskydd (2009:19), se 7-9 §§ där avgiftsklasser för olika typer av beslut anges.

Avgift för offentlig förevisning

Enligt 4 § Statens jordbruksverks föreskrifter om avgifter i vissa djurskyddsärenden (2019:10, L117) enligt 3 kap, 6 § djurskyddsförordningen (2019:66), tas en avgift ut för prövning och godkännande av anläggning för offentlig förevisning av djur, se nedan.

Den som ansöker om godkännande av anläggning för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen ska betala en ansökningsavgift om 2 000 kr.

Därutöver ska sökanden betala avgift enligt någon av punkterna 1–4:

1. Enstaka utrymme och enkelt ärende 4 400 kr
2. Enstaka eller flera utrymmen och mindre utredning 7 700 kr
3. Flera utrymmen och större utredning 16 100 kr
4. Flera utrymmen och mycket omfattande utredning 24 600 kr

I dessa avgifter ingår en besiktning. För ombesiktning eller om ytterligare utredning behöver göras för att ärendet ska kunna avgöras, debiteras utöver den ordinarie avgiften ett tillägg om 700 kr per timme.

Arter som är vanligt förekommande i prövningar och tillstånd

Vissa arter förekommer mer frekvent i länsstyrelsens prövningar. För att du som handläggare lätt ska kunna veta vilka prövningar som behövs för respektive art, kan du få stöd i nedanstående kapitel.

Fasan, gräsänder, rapphöns

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen

Tillstånd som kan krävas i enskilda fall

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB behövs enbart för vilthägn som kan inkräkta på allemansrätten. Bedömning när det gäller voljärer får ske i varje enskilt fall.
- Anmälan om livsmedelsanläggning med primärproduktion, krävs om verksamheten uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag i lagstiftningen.

Smittskydd

- Vid utbrott av aviär influensa finns det speciella smittskyddsbestämmelser angående detta. Dessa bestämmelser styr till viss del utformningen av voljärer. Se vidare avsnitt om olika smittsamma sjukdomar i avsnitt 2.1, Prövning enligt jaktförordningen.

Djurskydds krav.

- Statens jordbruksverks föreskrifter om djurparker (2019:29) kan användas som vägledning för hållande av hönsfåglar och andfåglar. Detaljerade bestämmelser som gäller gräsand finns i 10 § och 13–16 §§, 13 kap. och för fasan i 20–21 §§, 14 kap. i dessa föreskrifter.

Tillstånd som inte behövs

- Arten är uppräknad i 3 § NFS 2002:20, ingen begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket behövs.
- Enligt 6 § NFS 2002:20 får utan hinder av bestämmelsen i 41 § jaktförordningen fasan, rapphöna och gräsand sättas ut i frihet efter jakt rättshavarens medgivande. Utsättningen får inte ske inom områden där arten inte förekommer eller inte har förekommit i vilda stammar.
- Av 36 § punkt 2 Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om användande av fångstredskap (2018:3), framgår att utan hinder av 12 a § första stycket jaktförordningen (1987:905) att fasaner, rapphöns

och gräsänder som fångats enligt bestämmelserna i jaktförordningen får transporteras till, och hållas i vilthägn eller liknande anläggning under hela året för att användas i avelssyfte.

- Fasan, raphöns och gräsänder är i 28 § artskyddsförordningen (2007:845) undantagna från förbudet i 23 § artskyddsförordningen. Det innebär att man inte behöver särskilt tillstånd från Jordbruksverket för att förvara eller transportera dessa arter.
- Förbudet i 25 § artskyddsförordningen gäller inte heller förvar av och handel med fasan, raphöna och gräsand.

Hare (för träning av jakthund)

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB
- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen

Krav i jaktlagstiftning

- I 9 § NFS 2002:20 står det att hägnet ska vara byggt så att det hindrar harar samt hundar från att ta sig in i eller ut från hägnet

Övrigt

Utifrån tidigare beslut om tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen kan det vara bra att villkora om att:

- Vilthägnets ska uppföras i enlighet med gällande föreskrifter samt att stängslets nedre del, intill 1 m ovan marken, är försett med ett finmaskigt nät som förhindrar frilevande hare från att ta sig in i hägnet.
- Hägnet ska utföras med samtliga hörn rundade.

Ytterligare villkor som kan vara aktuella vid tillstånd för jaktträning av hund i hägn (observera att detta bara gäller för dispenser under den del av året som jakt- och jaktträning inte är tillåten):

- Endast harar uppfödda i fångenskap används vid träningen.
- Hararna ska vistas i hägnet minst tre veckor innan de används för träning av jakthundar.
- Endast valpar, unghundar eller hundar utan jakterfarenhet ska tillåtas att besöka vilthägnets.
- Träningshägn för hare ska inte vara mindre än ca 15 ha för 2–3 harar.
- Det inhägnade området har en biotop som är lämplig för hare med gott om naturliga möjligheter att trycka eller på annat sätt komma ifrån hunden.
- Hararna får inte överutnyttjas eller på annat sätt utsättas för onormalt stora påfrestningar.

- Hägnet ska vara besöksfritt minst 2–3 dagar per vecka/högst träning varannan dag.
- Om inte hägnet, främst vintertid, kan försörja djuren så är ni skyldig att stödutfodra djuren.
- Journal ska föras vad gäller antalet jakträningstillfällen och varje träningstillfälles varaktighet.
- Endast harar av samma kön får användas.

Tillstånd som inte behövs

- Arten är uppräknad i 3 § NFS 2002:20, ingen begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket behövs. Gäller enbart fångenskapsuppfödda däggdjur, undantag kan gälla om djuren hållits i fångenskap före den 1 juli 1995 eller åtkommit i enlighet med bestämmelse i jaktlagen (1987:259).

Hjort (för avel, livsmedelsproduktion eller jakt)

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB
- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen.
- Godkännande enligt 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen (förprovning)- djuren hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar.
- Anmälan om livsmedelsanläggning med primärproduktion, krävs om verksamheten uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag i lagstiftningen. Detta gäller anläggningar med hägnat vilt och anläggningar som håller vilt i hägn under frilevande förhållanden.

Djurskyddskrav

När hjortar hålls i hägn gäller bestämmelser enligt djurskyddslagen, djurskyddsförordningen och Jordbruksverkets föreskrifter om hållande av dovhjort och kronhjort i vilthägn.

- Enligt Statens jordbruksverks föreskrifter om hållande av dovhjort och kronhjort i vilthägn (2019:30), ska ett vilthägn för hjort ha en total areal om minst 5 ha. En betesfålla ska vara minst 2,5 ha. Terrängen i hägnet ska vara lämplig för dov- och kronhjortar. Minst 10 % av hägnets yta ska utgöras av skogsmark eller hagmark. Om det inte finns naturliga skydd ska anordningar finnas som ger djuren tillräckligt skydd mot väder och vind samt att det ska finnas möjligheter för djur att dra sig undan i händelse av aggressivitet mellan djur. Antalet djur i hägnet ska anpassas efter hägnets storlek och biotop. Under vegetationsperioden får inte fler djur hållas i ett hägn än att de får så mycket föda att deras normala tillväxt kan ske utan tillskottsfoder. Ett hägn med djur ska alltid innehålla minst en hjord. Denna

ska vara sammansatt av minst 5 djur, varav ett handjur. Under utfodningsperioden ska foderplatser vara utformade så att fodret inte förorenas och att alla djur kan äta samtidigt. Plötsliga foderomställningar får inte förekomma om inte särskilda skäl finns. Under vegetationsperioden ska kronhjortar ha tillgång till ett vattenfyllt lerhål eller liknande som de kan rulla sig i. Vid överlåtelse av hjortar till ett annat hägn ska djuren vara avmaskade.

Krav i jaktlagstiftning

- Enligt 4 § NFS 2002:20 får hjortdjur som genom naturlig utbredning tillhör den svenska faunan hållas i vilthägn endast om kraven enligt 9–11 §§ i föreskriften är uppfyllda.
- Enligt 9 § NFS 2002:20 ska hägnet vara konstruerat så att det hindrar hjortdjur och hundar från att ta sig in i eller ut från hägnet.
- Enligt Naturvårdsverkets allmänna råd till NFS 2002:20 ska stängslet ha en ”lägsta effektiva höjd” om minst 2 meter.

Smittskyddskrav

- I Statens jordbruksverks föreskrifter (2012:25) finns bestämmelser om smittskyddsmässiga villkor för att hålla hjort i hägn samt för att hålla mufflon, vildsvin, älg, andra klövdjur och hästdjur i sambete med hjort i hägn. Här finns också regler om ID-märkning, journalföring och rapportering, kontrollåtgärder för smittskydd, flytt av hjort, mufflon, vildsvin och älg samt andra klövdjur mellan olika hägn.

Tillstånd som inte behövs

- Arten är uppräknad i 3 § NFS 2002:20, ingen begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket behövs. Gäller enbart fångenskapsuppfödda däggdjur, undantag kan gälla om djuren hållits i fångenskap före den 1 juli 1995 eller åtkommit i enlighet med bestämmelse i jaktlagen (1987:259).
- Tillstånd för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen.
- Tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen. Det rör sig om vilda djur, men det huvudsakliga syftet är inte att visa djur.

Hjort (för offentlig förevisning, tex i djurparker)

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB
- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen

- Tillstånd för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen.
- Tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen.

Djurskyddskrav

- I 1 och 9 kap. Statens jordbruksverks föreskrifter om djurhållning i djurparker m.m (2019:29). finns bestämmelser om hur dovhjort och kronhjort ska hållas i djurpark eller liknande anläggning för offentlig förevisning.

Smittskyddskrav

- I Statens jordbruksverks föreskrifter (2012:25) finns bestämmelser om smittskyddsmässiga villkor för att hålla hjort i hägn samt för att hålla mufflon, vildsvin, älg, andra klövdjur och hästdjur i sambete med hjort i hägn. Föreskriften reglerar ID-märkning, journalföring och rapportering, kontrollåtgärder för smittskydd, flytt av hjort, mufflon, vildsvin och älg samt andra klövdjur mellan olika hägn.

Krav i jaktlagstiftningen

- Enligt Naturvårdsverkets allmänna råd (2002:20) ska stängslet ha en ”lägsta effektiva höjd” om minst 2 meter.

Tillstånd som inte behövs

- Godkännande enligt 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen (förprovning)
- Arten är uppräknad i 3 § NFS 2002:20, ingen begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket behövs.

Mufflon

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB
- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen
- Godkännande enligt 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen (förprovning) djuren hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar.
- Anmälan om livsmedelsanläggning med primärproduktion, krävs om verksamheten uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag i lagstiftningen. Detta gäller anläggningar med hägnat vilt och anläggningar som håller vilt i hägn under frilevande förhållanden.

Krav i jaktlagstiftning

- Enligt 9 § NFS 2002:20 ska hägnet vara så konstruerat så att det hindrar mufflon samt hundar från att ta sig in i eller ut från hägnet.

- Enligt Naturvårdsverkets allmänna råd till NFS 2002:20 ska stängslet ha en ”lägsta effektiva höjd” om minst 2 meter.

Smittskyddskrav

- I Statens jordbruksverks föreskrifter (2012:25) finns bestämmelser om smittskyddsmässiga villkor för att hålla hjort i hägn samt för att hålla mufflon, vildsvin, älg, andra klövdjur och hästdjur i sambete med hjort i hägn. Bestämmelserna reglerar också ID-märkning, journalföring och rapportering, kontrollåtgärder för smittskydd, flytt av hjort, mufflon, vildsvin och älg samt andra klövdjur mellan olika hägn.

Tillstånd som inte behövs

- Arten är uppräknad i 3 § NFS 2002:20, ingen begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket behövs. Gäller enbart fångenskapsuppfödda däggdjur, undantag kan gälla om djuren hållits i fångenskap före den 1 juli 1995 eller åtkommit i enlighet med bestämmelse i jaktlagen (1987:259).
- Tillstånd för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § § djurskyddsförordningen - det huvudsakliga syftet är inte att visa djur
- Tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen, syftet är inte att visa djur

Vildsvin (för livsmedelsproduktion)

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB.
- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen.
- Godkännande enligt 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen (förprovning)-djuren hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar.
- Anmälan om livsmedelsanläggning med primärproduktion, krävs om verksamheten uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag i lagstiftningen. Detta gäller anläggningar med hägnat vilt och anläggningar som håller vilt i hägn under frilevande förhållanden.

Krav i jaktlagstiftning

- Enligt 9 § NFS 2002:20 ska hägnet vara så konstruerat så att det hindrar vildsvin samt hundar från att ta sig in i eller ut från hägnet.
- Enligt Naturvårdsverkets allmänna råd till NFS 2002:20 ska stängslet ha en ”lägsta effektiva höjd” om minst 2 meter.

- Stängsel som avgränsar hägn med vildsvin eller korsningar mellan tam- och vildsvin bör invändigt vara kompletterat med 2 strömförande trådar, 300 respektive 600 mm ovan mark. Är vilthägn uppfört i område där vilt av samma art som hålls inestängt förekommer frilevande och det finns risk för genombrott i stängslet, exempelvis vid brunst, bör stängsel utvändigt kompletteras med strömförande tråd. Höjd över mark på tråden anpassas till den art som avses hållas utestängd.

Smittskyddskrav

- I Statens jordbruksverks föreskrifter (2012:25) finns bestämmelser om smittskyddsmässiga villkor för hållande av hjort i hägn samt för hållande av mufflon, vildsvin, älg, andra klövdjur och hästdjur i sambete med hjort i hägn. Föreskriften reglerar också ID-märkning, journalföring och rapportering, kontrollåtgärder för smittskydd, flytt av hjort, mufflon, vildsvin och älg samt andra klövdjur mellan olika hägn.

Import av hägnade eller frilevande vildsvin

- Det finns en gemensam lagstiftning inom EU som styr handel med grisar och vildsvin mellan medlemsstater. Inom EU får man bara handla med vildsvin som är födda i fångenskap i en registrerad besättning och hålls i stall som tamgrisar. Dessa vildsvin ska också genomgå samma typer av kontroller och provtagning som tamgrisar. När det gäller införsel av vildsvin från länder utanför EU så krävs ett särskilt tillstånd enligt nationell lagstiftning. I dagsläget beviljas endast tillstånd för införsel av levande vildsvin till djurpark.

Tillstånd som inte behövs

- Arten är uppräknad i 3 § NFS 2002:20, ingen begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket behövs. Gäller enbart fångenskapsuppfödda däggdjur, undantag kan gälla om djuren hållits i fångenskap före den 1 juli 1995 eller åtkommit i enlighet med bestämmelse i jaktlagen (1987:259).
- Tillstånd för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen- det huvudsakliga syftet är inte att visa djur
- Tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen, syftet är inte att visa djur.

Vildsvin (för träning av jakthund)

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB

- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen
- Tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen
- Tillstånd enligt 16 § lagen om tillsyn över hundar och katter samt 8 och 16 §§ jaktförordningen - att genomföra träningsverksamhet med hundar i vildsvinhägn under tiden 1 februari - 31 juli, om det är aktuellt
- Godkännande enligt 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen (förprovning). Djuren hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar. När vildsvinen inte längre används i verksamheten, så är det högst troligt att de kommer att användas som livsmedel. Då krävs också en anmälan om förprovning även för jaktträningshägnat.
- Anmälan om livsmedelsanläggning med primärproduktion, krävs om verksamheten uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag i lagstiftningen. Detta gäller anläggningar med hägnat vilt och anläggningar som håller vilt i hägn under frilevande förhållanden.

Krav i jaktlagstiftning

- Enligt 9 § NFS 2002:20 ska hägnat vara så konstruerat att det hindrar vildsvin samt hundar från att ta sig in i eller ut från hägnat.
- Enligt Naturvårdsverkets allmänna råd till NFS 2002:20 ska stängslet ha en "lägsta effektiva höjd" om minst 2 meter.
- Stängsel som avgränsar hägn med vildsvin eller korsningar mellan tam- och vildsvin bör invändigt vara kompletterat med två stycken strömförande trådar, 300 respektive 600 mm ovan mark.
- Är vilthägnat uppfört i område där vilt av samma art som hålls inestängt förekommer frilevande och det finns risk för genombrott i stängslet, exempelvis vid brunst, bör stängsel utvändigt kompletteras med strömförande tråd. Höjd över mark på tråden anpassas till den art som avses hållas utestängd.

Smittskyddskrav

- I Statens jordbruksverks föreskrifter (2012:25) finns bestämmelser om smittskyddsmässiga villkor för hållande av hjort i hägn samt för hållande av mufflon, vildsvin, älg, andra klövdjur och hästdjur i sambete med hjort i hägn. Föreskrifterna reglerar ID-märkning, journalföring och rapportering, kontrollåtgärder för smittskydd, flytt av hjort, mufflon, vildsvin och älg samt andra klövdjur mellan olika hägn.

Import av hägnade eller frilevande vildsvin

- Det finns en gemensam lagstiftning inom EU som styr handel med grisar och vildsvin mellan medlemsstater. Inom EU får man bara handla med vildsvin som är födda i fångenskap i en registrerad

besättning och hålls i stall som tamgrisar. Dessa vildsvin ska också genomgå samma typer av kontroller och provtagning som tamgrisar. När det gäller införsel av vildsvin från länder utanför EU så krävs ett särskilt tillstånd enligt nationell lagstiftning. I dagsläget beviljas endast tillstånd för införsel av levande vildsvin till djurpark.

Tillstånd som inte behövs

- Arten är uppräknad i 3 § NFS 2002:20, ingen begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket behövs.
- Tillstånd för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen - det huvudsakliga syftet är inte att visa djur

Älg (för offentlig förevisning eller träning av jakthund)

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB
- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen
- Tillstånd för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen
- Tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen

Djurskyddskrav

- Alla vilthägn som håller älg omfattas av föreskrifterna om offentlig förevisning i (2019:29, L108) om djurhållning i djurparker. Detaljerade bestämmelser finns i kapitel 9. Dessa säger bland annat att ett vilthägn för älg ska vara minst 3000 m² och att regn- och vindskydd inte behövs. Fejningsmöjligheter ska finnas och endast ett könsmogen handjur får finnas per utrymme under brunstperioden. Det framgår också att älgar ska hållas i grupp om två eller fler individer. Djurutrymmena ska utformas enligt artspecifika krav och djuren ska berikas på ett sådant sätt att de har möjlighet att bete sig naturligt. Detta medför bland annat att hägn för älgar till större delen ska innehålla en naturlig biotop för älgen såsom skog.

Krav i jaktlagstiftning

- Enligt Naturvårdsverkets allmänna råd till NFS 2002:20 ska stängslet ha en "lägsta effektiva höjd" om minst 2,5 meter.
- Naturvårdsverket skriver i ett vägledningsdokument att ibland överlämnas omhändertagna älgkalvar till organisationer med tillstånd att rehabilitera vilt. För rehabilitering får djur hållas under kortare tid efter särskilt tillstånd från länsstyrelsen. Sådana djur ska efter rehabilitering sättas tillbaka i naturen. Om djuret inte bedöms klara sig i

det vilda efter rehabilitering anser Naturvårdsverket att djuret ska avlivas. Enligt Naturvårdsverkets mening kan en älgkalv aldrig tas omhand med stöd av ett rehabiliteringstillstånd eftersom kalven i princip aldrig kan sättas ut i naturen igen med utsikt att överleva, vilket är grunden för rehabiliteringsverksamhet. Mer information om detta finns i Naturvårdsverkets vägledning om hantering av omhändertagna älgkalvar (NV-03914-17), (se punkt 8, Vägledning och erfarenhetsbank).

- Ibland önskar någon djurpark eller älgpark överta älgkalvar för att ta in dem i verksamheten med offentlig förevisning. Detta kräver att djurparken har tillstånd att ta in vildfångade djur i förevisningsverksamheten. Det är en fråga för den länsstyrelse som ger tillståndet för offentlig förevisning. I dessa fall bör länsstyrelsen kontrollera att älgkalven är åtkommen med stöd av bestämmelser i jaktlagstiftningen (ex ett beslut från polismyndigheten) och att det finns ett medgivande från jakträttshavaren att behålla kalven. Om kalven inte blivit infångad med stöd av jaktlagstiftningen så kan det bli fråga om jaktbrott och möjligen jakthäleri (43 och 46 §§ jaktlagen). I ett sådant fall kan viltet komma att förverkas (48 § jaktlagen och 55-56 §§ jaktförordningen). Naturvårdsverket beslutar då enligt 56 § jaktförordningen om vad som ska ske med förverkade djur. Mer information om detta finns i Naturvårdsverkets vägledning om hantering av omhändertagna älgkalvar (se punkt 8 i Vägledning och erfarenhetsbank).

Artskyddskrav

- Kraven för tillstånd enligt 40 § AF framgår av 49 § AF, punkt 1-7. Av dessa framgår bl. a. att tillståndet ska innehålla de villkor som behövs för att säkerställa att (1) djurparken deltar i forskning, utbildning, informationsutbyte om arternas bevarande (3) djurens livsmiljöer berikas på ett artspecifikt sätt, (4) en hög standard på skötseln av djuren upprätthålls, (5) det finns ett program för förebyggande och kurativ veterinärvård samt näringstillförsel, (6) djur inte rymmer och att skadedjur och ohyra inte tar sig in utifrån, samt (7) spridning av smittsamma sjukdomar förebyggs.
- Jordbruksverket anser att de krav som är relevanta att ställa med stöd av 49 § AF, att förebygga spridning av smittsamma sjukdomar, är att det ska finnas en veterinär knuten till anläggningen som kontinuerligt kontrollerar hälsoläget och att djur inte ska släppas ut ur hägnet

Smittskyddskrav

- I Statens jordbruksverks föreskrifter (2012:25) finns bestämmelser om smittskyddsmässiga villkor för hållande av hjort i hägn samt för hållande av mufflon, vildsvin, älg, andra klövdjur och hästdjur i sambete med hjort i hägn. Föreskrifterna reglerar ID-märkning,

journalföring och rapportering, kontrollåtgärder för smittskydd, flytt av hjort, mufflon, vildsvin och älg samt andra klövdjur mellan olika hägn.

Tillstånd som inte behövs

- Arten är uppräknad i 3 § NFS 2002:20, ingen begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket behövs. Gäller enbart fångenskapsuppfödda däggdjur, undantag kan gälla om djuren hållits i fångenskap före den 1 juli 1995 eller åtkommit i enlighet med bestämmelse i jaktlagen (1987:259).
- Godkännande enligt 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen (förprovning) -undantag från förprovningsplikt enligt 3 §, punkt 8 SJVFS 2019:12; L 35, då offentlig förevisning föreligger.

Arter som kan kräva prövningsrätt från Naturvårdsverket

Naturvårdsverkets har i 3 § (2002: 20) föreskrivit om vilka djur som får hållas i hägn. Om en ansökan omfattar arter utöver dessa skickas begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket. Föreskriften gäller enbart fångenskapsuppfödda däggdjur och bara när det inte handlar om anläggning för offentlig förevisning av djur.

Arter som är upptagna i föreskrifterna och som inte kräver prövningstillstånd är:

- hjortdjur som genom naturlig utbredning tillhör den svenska faunan (älg, kronhjort, dovhjort, rådjur) gäller endast om kraven i 9–11 §§ NFS 2002:20 är uppfyllda,
- vildsvin,
- hare,
- fasan,
- raphöna,
- gräsand,
- mufflon och
- korsningar mellan tam- och vildsvin

Mall för att skicka begäran om prövning till Naturvårdsverket finns i Platina, under VÄS-kod 218.

Bison (för avel eller livsmedelsproduktion)

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB
- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen.
- Godkännande enligt 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen (förprovning)- djuren hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar.
- Arten är inte uppräknad i 3 § NFS 2002:20, varför länsstyrelsen begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket behövs.
- Anmälan om livsmedelsanläggning med primärproduktion, krävs om verksamheten uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag i

lagstiftningen. Detta gäller anläggningar med hägnat vilt och anläggningar som håller vilt i hägn under frilevande förhållanden.

Krav i jaktlagstiftning

Naturvårdsverket har i brist på särskilda föreskrifter formulerat villkor som bör ingå i länsstyrelsernas beslut som gäller bison och visenter (se punkt 9 i Vägledning och erfarenhetsbank). Länsstyrelsens beslut bör enligt Naturvårdsverket innehålla följande villkor:

- Toppdiametern på stolpar utefter en rätlinjig stängseldragning bör vara minst 80 mm.
- Var 75:e meter bör det finnas en stolpe med en toppdiameter om minst 140 mm.
- Toppdiametern på stolpar där avvikelser sker från rätlinjig stängseldragning bör vara minst 140 mm.
- Stängslet bör invändigt vara försett med en strömförande tråd 1 meter ovan mark. Denna tråd bör vara kopplad till någon form av larm om det finns risk för trädfällning över inhägnadens staket.
- I inhägnaden bör det finnas en hanteringsanläggning för individuell hantering av djuren.
- Anläggningen bör vara godkänd av länsstyrelsen innan den får tas i bruk genom ett tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen.
- Verksamheten bör vara ansluten till förekommande djurhälsovårdsprogram.

Tillstånd som inte behövs

- Tillstånd för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen
- Tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen. Det rör sig om vilda djur, men det huvudsakliga syftet är inte att visa djur.

Bison (för offentlig förevisning)

Det kan finnas ett intresse från djurhållarens sida att också visa djuren offentligt, i verksamheter av formen indianbyar eller som ett dragplåster till gårdsbutiker etc.

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB
- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen.
- Tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen

- Tillstånd för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen

Krav i jaktlagstiftning

Naturvårdsverket har i brist på särskilda föreskrifter formulerat villkor som bör ingå i länsstyrelsernas beslut som gäller bison och visenter (se punkt 9 i Vägledning och erfarenhetsbank). Länsstyrelsens beslut bör enligt Naturvårdsverket innehålla följande villkor:

- Toppdiametern på stolpar utefter en rätlinjig stängseldragning bör vara minst 80 mm.
- Var 75:e meter bör det finnas en stolpe med en toppdiameter om minst 140 mm.
- Toppdiametern på stolpar där avvikelser sker från rätlinjig stängseldragning bör vara minst 140 mm.
- Stängslet bör invändigt vara försett med en strömförande tråd 1 meter ovan mark. Denna tråd bör vara kopplad till någon form av larm om det finns risk för trädfällning över inhägnadens staket.
- I inhägnaden bör det finnas en hanteringsanläggning för individuell hantering av djuren.
- Anläggningen bör vara godkänd av länsstyrelsen innan den får tas i bruk genom ett tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen.
- Verksamheten bör vara ansluten till förekommande djurhälsovårdsprogram.

Tillstånd som inte behövs

- Eftersom arten ska visas upp offentligt så behövs ingen begäran om prövningstillstånd enligt 3 § NFS 2002:20 skickas till Naturvårdsverket.

Björn (för offentlig förevisning eller träning av jakthund)

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB
- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen
- Tillstånd för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen
- Tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen- det huvudsakliga syftet är att visa djur av vilda arter mer än 7 dagar per år i en permanent anläggning.

- Arten är inte uppräknad i 3 § NFS 2002:20, varför länsstyrelsen begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket behövs. Observera att provningstillstånd inte behövs om det handlar om offentlig förevisning av djur.

Övriga krav

Det bör finnas grävskydd längs hela vilthägnen, inklusive de bakhägn eller andra utrymmen där björnar hålls, för att förhindra att björnar gräver sig ut. Skyddet ska vara av grävbeständigt material. Länsstyrelsens handläggare bör åka ut och titta när det sätts på plats. Ett alternativ kan vara att sökanden dokumenterar nedgrävningen och skickar detta till Länsstyrelsen. Detta kan villkoras i beslut enligt jaktförordningen.

Tillstånd som inte behövs

- Godkännande enligt 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen (förprovning)- djuren hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar.

Grävling

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB
- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen.
- Arten är inte uppräknad i 3 § NFS 2002:20, varför länsstyrelsen begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket behövs.

Djurskyddskrav.

- Grävling får hållas som sällskapsdjur samt vid grytanlagstest för hund. 4 kapitlet i Statens Jordbruksverks föreskrifter (2019:15, L 80) gäller. Vid hållande av grävling i vilthägn kan 6 kapitlet i Statens Jordbruksverks föreskrifter om djurparker (2019:29, L 108) användas. Där finns krav på vilthägnets storlek och utrymmen, inredning och miljöberikning.

Krav i jaktlagstiftning

- Enligt 16 a § jaktförordningen får hundar som är lämpade för ändamålet användas för jaktträning och prov under hela året i för ändamålet särskilt iordningställda gryt. Jordbruksverket får i samråd med Naturvårdsverket meddela föreskrifter om hur sådana gryt ska vara utformade.

Tillstånd som inte behövs

- Godkännande enligt 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen (förprovning). Djuren hålls inte primärt för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar.
- Tillstånd för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen
- Tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen. Det rör sig om vilda djur, men det huvudsakliga syftet är inte att visa djur.

Strutsfåglar

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB
- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen.
- Godkännande enligt 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen (förprovning), krävs om djuren hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar om inte antalet strutsar understiger tre stycken.
- Arten är inte uppräknad i 3 § NFS 2002:20, varför länsstyrelsen begär om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket behövs. Prövningstillstånd behövs inte om det handlar om offentlig förevisning av djur.
- Anmälan om livsmedelsanläggning med primärproduktion, krävs om verksamheten uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag i lagstiftningen. Detta gäller anläggningar med hägnat vilt och anläggningar som håller vilt i hägn under frilevande förhållanden. Struts definieras i livsmedelslagstiftningen som hägnat vilt.

Tillstånd som kan krävas i enskilda fall

- Vid hållande av struts i djurpark eller liknande anläggning krävs tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen samt ett tillstånd för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen. I detta fall behöver anläggningen inte förprövas enligt 6 kap 1 § samma förordning.
- Om struts som hålls för produktion av livsmedel, skinn och liknande produkter också visas för besökare på anläggningen, krävs en anmälan om detta till Länsstyrelsen enligt 44 § artskyddsförordningen. Tillstånd enligt 40 § krävs inte enligt 43 § samma förordning om förevisningen omfattar högst sju arter i ett för varje art lämpligt antal exemplar och förevisningen sker i en verksamhet vars huvudsakliga syfte är annat än förevisning av djur och förevisningen inte omfattar däggdjur.

Djurskyddskrav

- Statens jordbruksverks föreskrifter om hållande av strutsfåglar (2019:5). Tillämpas vid hållande av strutsfåglar avsedda för avel eller produktion av livsmedel, skinn, fjädrar eller andra produkter. Anläggning för strutsfåglar får inte uppföras i närheten av flygplats, järnväg, större landsväg eller på annan plats där buller, föroreningar eller andra yttre faktorer innebär påtaglig risk för strutsfåglarnas hälsa.
- Samma föreskrifter reglerar egentillsyn, skötsel och krav på stall, samt ställer krav på utbildning för hägnägare vid eventuellt övertagande. Den som ansvarar för hållande av strutsfåglar ska, med godkänt resultat, ha genomgått en av Jordbruksverket godkänd utbildning i uppfödning och skötsel av sådana fåglar.
- Kapitel 4 i samma föreskrift behandlar vilthägnets utformning och markens beskaffenhet. Till exempel ska hanterings-, infångnings- och lastningsanläggning finnas.
- Vid hållande av struts för offentlig förevisning gäller Statens Jordbruksverks föreskrifter om djurhållning i djurparker m.m. (2019:29, L108).

Smittskyddskrav

Utformningen av vilthägnen styrs också av Statens Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om förebyggande åtgärder mot överföring av högpatoget aviär influensa från vilda fåglar till fjäderfä eller andra fåglar som hålls i fångenskap; (2007:17; K 24)

Visent (för avel eller livsmedelsproduktion)

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB
- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen.
- Godkännande enligt 6 kap. 1 § djurskyddsförordningen (förprovning)- djuren hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar.
- Arten är inte uppräknad i 3 § NFS 2002:20, varför länsstyrelsen begäran om att få pröva frågan om hållande av annan djurart från länsstyrelsen till Naturvårdsverket behövs.
- Anmälan om livsmedelsanläggning med primärproduktion, krävs om verksamheten uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag i lagstiftningen. Detta gäller anläggningar med hägnat vilt och anläggningar som håller vilt i hägn under frilevande förhållanden.

Krav i jaktlagstiftning

Naturvårdsverket har i brist på särskilda föreskrifter formulerat villkor som bör ingå i länsstyrelsernas beslut som gäller bisonoxar och visenter (se punkt 9 i Vägledning och erfarenhetsbank). Länsstyrelsens beslut bör enligt Naturvårdsverket innehålla följande villkor:

- Toppdiametern på stolpar utefter en rätlinjig stängseldragning bör vara minst 80 mm.
- Var 75:e meter bör det finnas en stolpe med en toppdiameter om minst 140 mm.
- Toppdiametern på stolpar där avvikelse sker från rätlinjig stängseldragning bör vara minst 140 mm.
- Stängslet bör invändigt vara försett med en strömförande tråd 1 meter ovan mark. Denna tråd bör vara kopplad till någon form av larm om det föreligger risk för trädfällning över inhägnadens staket.
- I inhägnaden bör det finnas en hanteringsanläggning för individuell hantering av djuren.
- Anläggningen bör vara godkänd av länsstyrelsen innan den får tas i bruk genom ett tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen.
- Verksamheten bör vara ansluten till förekommande djurhälsovårdsprogram.

Tillstånd som inte behövs

- Tillstånd för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen

Visent (för offentlig förevisning)

Tillstånd som behövs

- Tillstånd enligt 12 kap. 11 § MB
- Tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen.
- Tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen
- Tillstånd för offentlig förevisning enligt 3 kap. 6 § djurskyddsförordningen

Krav i jaktlagstiftning

Naturvårdsverket har i brist på särskilda föreskrifter formulerat villkor som bör ingå i länsstyrelsernas beslut som gäller bisonoxar och visenter (se punkt 9 i Vägledning och erfarenhetsbank). Länsstyrelsens beslut bör enligt Naturvårdsverket innehålla följande villkor:

- Toppdiametern på stolpar utefter en rätlinjig stängseldragning bör vara minst 80 mm.
- Var 75:e meter bör det finnas en stolpe med en toppdiameter om minst 140 mm.
- Toppdiametern på stolpar där avvikelse sker från rätlinjig stängseldragning bör vara minst 140 mm.
- Stängslet bör invändigt vara försett med en strömförande tråd 1 meter ovan mark. Denna tråd bör vara kopplad till någon form av larm om det föreligger risk för trädfällning över inhägnadens staket.
- I inhägnaden bör det finnas en hanteringsanläggning för individuell hantering av djuren.
- Anläggningen bör vara godkänd av länsstyrelsen innan den får tas i bruk genom ett tillstånd enligt 41 a § jaktförordningen.
- Verksamheten bör vara ansluten till förekommande djurhälsovårdsprogram.

Tillstånd som inte behövs

- Eftersom arten ska visas upp offentligt så behövs ingen begäran om prövningstillstånd enligt 3 § NFS 2002:20 skickas till Naturvårdsverket.

Tillsyn

Tillsyn av befintliga tillstånd

Att ha ett giltigt tillstånd är verksamhetsutövarens ansvar. Vi bör dock löpande kontrollera hägnregistret och skicka ut informationsbrev till verksamheter där tillstånd snart löper ut/har löpt ut. Om ansökningar inte kommer in behöver ett besök göras på platsen.

Enligt 2 kap. 8 § miljötillsynsförordningen (2011:13) är det länsstyrelsen som ansvarar för den operativa tillsynen i fråga om vilthägn. Stängselgenombrott enligt 26 kap. 11 § MB bör inte vara möjligt när det gäller vilthägn som har tillståndsprovats enligt miljöbalken. Det kan förekomma fall då regeln om stängselgenombrott blir tillämplig även beträffande vilthägn, till exempel om hägnet är av äldre datum och inte omfattas av miljöbalkens regler.

Länsstyrelsen ska regelbundet inspektera djurparker och vilthägn som har tillstånd enligt 40 § artskyddsförordningen, för att se att tillståndet följs. Målsättningen är att vilthägn ska ha ett tillsynsbesök minst vart femte år. Vid tillsynsbesök bör de handläggare som hanterar någon av de provningar som rör vilthägnet samordna sitt besök.

Handläggaren ska dokumentera tillsynsbesöket och skicka en inspektionsrapport för kommunikation till hägnägaren. Brister som finns ska beskrivas i kommunikationen och förslag till åtgärder för att komma till rätta med bristerna ska föreslås. Exempelmallar för protokoll och kommunikationsunderlag som kan användas hittar du här:

[Protokoll för plats- eller tillsynsbesök vilthägn, exempel.](#)

[Kommunikation till vilthägnägare efter besiktning av vilthägn, exempel.](#)

[Underrättelse inför beslut, efter plats- eller tillsynsbesök i vilthägn, exempel.](#)

Det finns också checklistor för vissa djurarter (hjort och struts) samt för offentlig förevisning och för sällskapsdjur på Jordbruksverkets sidor under tillsyn samt vägledning. För övriga djurslag finns endast allmänna checklistor som kan användas.

Vilthägnregistret och djurskyddskontrollregistret (DSK) uppdateras och nya beslut tas om behov finns.

Tillsyn när tillstånd saknas

Om ett vilthägn har uppförts utan tillstånd enligt 12 kap. 11 § miljöbalken ska en miljösanktionsavgift betalas. Avgiften är 500 kronor per hektar. Avgiften kan bara tas ut för den mark i vilthägnet där allmänheten får färdas fritt. För att kunna ta ut en avgift så måste arealen i vilthägnet dit allmänheten har

tillträde vara större än 2 hektar. Den högsta avgift som kan krävas är 50 000 kr. Innan länsstyrelsen beslutar om avgift så måste den som anspråket riktar sig mot få tillfälle att yttra sig och beslut ska alltid delges. Minsta svarstid för yttrande ska vara minst tre veckor. Avgiften ska alltid betalas 30 dagar från det att beslutet har delgivits om inte länsstyrelsen beslutar om annan tid. Du kan läsa mer om detta i 30 kap. 1 § MB och 5 kap. 1 § i förordningen om miljöstraffavgifter (2012:259).

Har ägaren uppfört vilthägn utan tillstånd, bör länsstyrelsen också vidta åtgärder med stöd av den centrala tillsynsbestämmelsen i 26 kap. 11 § MB. Bestämmelsen säger att länsstyrelsen får förelägga den som håller stängsel i ett område av betydelse för friluftslivet eller i närheten av ett sådant område att ordna grindar eller andra genomgångar som behövs för att allmänheten ska kunna komma till mark inom ett sådant område som omfattas av allemansrätten. Är det uppenbart att ett stängsel endast är avsett att utestänga allmänheten från området, får föreläggande meddelas om att ta bort det.

Om djur hålls i hägn utan tillstånd och ansvarig inte ansöker om tillstånd trots uppmaning alternativt att ansökan avslås ska verksamhetsutövaren föreläggas om åtgärd.

Rättsfall

Här har vi samlat referat från ett antal domar från mark- och miljööverdomstolen (MÖD), Svea hovrätt. Dessa mål är avgjorda i högsta instans och domsluten kan därför anses prejudicerande och vägledande för hur lagstiftningen som reglerar uppförande av vilthägn och hållande av vilda djur i hägn ska användas. Domarna finns som bilagor till handläggarstödet.

Samråd och överklagan av beslut

För att en enskild ska få rätt att överklaga ett beslut enligt miljöbalken, krävs enligt 16 kap. 12 § MB att beslutet eller domen angår den som klagat och att beslutet har gått honom eller henne emot (s.k. sakägare). Begreppet sakägare är inte direkt definierat i motiven till miljöbalken men innebär att en person ska vara konkret berörd av ett beslut för att erhålla klagorätt (prop. 1997/98:45 del 1 s. 483 f.). Konkret berörd är den som bl.a. kan anses vara knuten till ett intresse vilket är skyddat av rättsordningen. I mål som enbart rör prövning av vissa allmänna intressen anses som huvudregel varken närboende eller övriga enskilda ha rätt att föra talan (jfr t.ex. rättsfallen MÖD 2013:32, MÖD 2011:44 och MÖD 2004:55).

MÖD 2018-01-16, M7309-17. Grannar anses inte vara sakägare och behöver inte samrådas med innan uppförande av vilthägn

Frågan i målet var om grannarna A och B är berörda av länsstyrelsens beslut om vilthägnet på ett sådant sätt att de är att se som sakägare och därmed haft rätt att överklaga beslutet. När en prövning endast berör allmänna intressen kan enskildas klagorätt normalt bedömas enligt den så kallade skyddsnormsläran, så länge deras enskilda intressen kan prövas inom ramen för ett tillsynsärende eller något annat liknande förfarande. Även om A och B inte kan få sina invändningar mot tillståndet till uppförande av vilthägnet prövade i någon annan ordning så har inget framkommit som visar att de riskerar att tillfogas skada eller utsättas för annan olägenhet genom själva uppförandet av vilthägnet på något annat sätt än som kan anses vara teoretiskt eller helt obetydligt. Om det uppstår störningar genom uppförandet av hägnet får det prövas inom ramen för tillsyn enligt miljöbalken. Beslutet kan inte anses ha betydelse för deras rättsställning på ett sätt som strider mot Århuskonventionens krav på tillgång till effektiv prövning.

MÖD 2009-05-29 M 4644–08. Grannar anses inte vara sakägare och kan därför inte överklaga beslut om att uppföra vilthägn

Ett tillstånd att uppföra ett vilthägn enligt 12 kap. 11 § MB har inte ansetts kunna förenas med villkor för att minska buller från den verksamhet som planeras inom vilthägnet - kronhjortsuppfödning, då syftet med tillståndsplikten enligt lagens förarbeten är begränsat till att bevara möjligheten för allmänheten att färdas fritt i naturen och att skydda naturmiljön. De grannar

som jämte tillståndshavaren överklagat länsstyrelsens beslut borde därtill inte ha getts rätt att föra talan i målet.

Strandskydd

MÖD 2018-05-25, M 5279–17. Utökning av vilthägn inom strandskyddat område nekas då det finns andra placeringsalternativ

En fastighetsägare som bedrev lantbruk och hade vilthägn ville utöka verksamheten genom att sätta upp ett vilthägn för bisonoxar. Delar av hägnet skulle ligga inom strandskyddat område. Fastighetsägaren argumenterade för att bestämmelsen i 7 kap. 16 § 1 MB tillämplig och att verksamheten omfattades av undantaget för jordbrukets behov. Det slår MÖD dock tydligt ned på genom att kort konstatera att eftersom frågan om tillstånd till vilthägn inom strandskyddsområde är särskilt reglerad i 12 kap. 11 § MB kan undantaget i 7 kap. 16 § 1 MB inte anses tillämplig i målet varken direkt eller analogt.

MÖD 2013-10-09, M 11649–12. Skäl för uppförande av vilthägn finns inom strandskyddsområde, återförvisning till länsstyrelsen som hade nekat tillstånd

Länsstyrelsen hade beslutat att avslå en persons ansökan om tillstånd för uppförande av vilthägn för hjort med motiveringen att det inte fanns särskilda skäl för att anlägga vilthägnet inom strandskyddsområdet. MÖD konstaterar att vilthägnet kan medföra stora fördelar för en rödlistad fjärilsart och således tillgodoser ett angeläget allmänt intresse. Med anpassad stängseldragning och stättor kan även hägnet förenas med vad som behövs till skydd för friluftslivet. Det föreligger därför skäl att meddela det sökta tillståndet. MÖD återförvisar målet till länsstyrelsen för meddelande av de villkor som kan behövas för att minska risken för negativa effekter av hjortbetet.

Buller från vilthägn

MÖD 2009-05-29 M 4644–08. Villkor för att minska buller från vilthägn med kronhjortsuppfödning kan inte regleras i beslut

Ett tillstånd att uppföra ett vilthägn enligt 12 kap. 11 § MB har inte ansetts kunna förenas med villkor för att minska buller från den verksamhet som planeras inom vilthägnet - kronhjortsuppfödning, då syftet med tillståndsplikten enligt lagens förarbeten är begränsat till att bevara möjligheten för allmänheten att färdas fritt i naturen och att skydda naturmiljön. MÖD anser att om verksamheten som ska bedrivas inom vilthägnet är tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet kan sådan påverkan på omgivningen som avses i 2 kap. 3 § MB behandlas vid en tillståndsprövning enligt 9 kap. MB. Det kan också finnas möjlighet för tillsynsmyndigheten att inom ramen för sin verksamhet förelägga en verksamhetsutövare att minska buller och andra störningar från verksamheten, även när denna inte är tillståndspliktig.

Avveckling av vilthägn

MÖD 2014-04-09, M 11557–13. Föreläggande med vite för avveckling av vilthägn som inte har något tillstånd

En länsstyrelse beslutade med stöd av 26 kap. 9 § MB och 12 kap. 11 § MB att förelägga en person, vid vite, att avveckla ett vilthägn. Avvecklingen skulle ske genom att grisarna, som uppgavs vara en korsning mellan tamgris och vildsvin, avlivades eller avyttrades. Korsningsgrisarna fick inte släppas ut i frihet. Stängsel och väderskydd skulle monteras ner och forslas bort. Länsstyrelsen erinrade i beslutet även om att jaktlagen och de föreskrifter om jakttider som regeringen meddelat om jakttider skulle följas. MÖD ansåg att eftersom verksamheten bedrevs utan sådant tillstånd som krävs enligt 12 kap. 11 § MB var det motiverat att förelägga om avveckling av verksamheten. Länsstyrelsen hade också enligt domstolen haft rätt att i föreläggandet föreskriva krav på skyddsåtgärder eller försiktighetsmått som var nödvändiga för att avvecklingen skulle ske på ett enligt miljöbalken godtagbart sätt. Enligt domstolen var det dock inte möjligt att med stöd av miljöbalkens bestämmelser meddela förelägganden i syfte att jaktlagstiftningen ska följas.

MÖD 2013-03-04 M 9731–12. Föreläggande om att avveckla vilthägn med tillstånd

En länsstyrelse hade beslutat att med omedelbar verkan återkalla en fastighetsägares tillstånd att hålla dovhjort. Länsstyrelsen beslutade samtidigt att förelägga fastighetsägaren att vid vite om 95 000 kr avveckla ett vilthägn på en fastighet genom att montera ner och forsla bort stängsel, grindar, fångstjärn, väderskydd och andra fasta anordningar senast den 30 juli 2012. Fastighetsägaren överklagade beslutet till mark- och miljödomstolen och anförde att han hade arrenderat ut del av fastigheten och arrendatorn avsåg hålla nötboskap inom stängselanordningen. Fastighetsägaren menade därför att det var orimligt att montera ned det relativt omfattande stängslet enbart för att återuppföra ett lika omfattande stängsel med samma sträckning för arrendatorns behov. Mark- och miljödomstolen konstaterade att det krävs tillstånd för att hålla ett vilthägn då detta inte enbart avhåller allmänheten från att ströva fritt utan även hindrar viltet från att röra sig i området. Vilthägnen var betydligt mer omfattande än ett stängsel för nötkreatur behövde vara och det var därför inte befogat att låta stängslet vara kvar. Mark- och miljödomstolen bedömde att länsstyrelsen haft grund för sitt beslut att förelägga fastighetsägaren att avveckla vilthägnen. Mark- och miljööverdomstolen instämde i mark- och miljödomstolens bedömning.

Artskydd

När det gäller artskydd, så finns det få domar att tillgå från MÖD, därför tas ett par domar från mark- och miljödomstolarna (MMD) med, vilka kan fungera som vägledning i handläggningen i väntan på prejudicerande domar från överrätt.

MÖD 2007-10-10 M 4278–06. Beviljad dispens från kravet på tillstånd i 40 § första stycket artskyddsförordningen för att förevisa vilda djur i djurpark

Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter om artskydd (1999:7, nu 2009:10, projektgruppens kommentar) krävs inte tillstånd enligt 18 § artskyddsförordningen om - såvitt nu är aktuellt - förevisningen sker i en verksamhet vars huvudsakliga syfte är annat än förevisning av djur om förevisningen inte omfattar däggdjur samt förevisningen omfattar högst sju arter och för respektive art lämpligt antal exemplar. Vid bedömningen av frågan hur många arter som ska få förevisas borde viss ledning kunna hämtas i Naturvårdsverkets föreskrifter. Naturvårdsverket avslog ansökan om tillstånd då djurparken skulle hålla åtta arter. MÖD anser att även om Naturvårdsverket i sina föreskrifter har bedömt att sju arter kan förevisas utan tillstånd, så innebär det inte att åtta arter ska anses vara ett betydande antal i artskyddsförordningens mening. Någon omständighet som i detta fall talar emot att åtta arter skulle kunna förevisas har inte heller framkommit. Hinder mot att medge undantag från tillståndsplikten på grund av antalet arter bör därför inte föreligga.

MMD Nacka TR 2012-03-06 M 785–12. Nekad dispens från kravet på tillstånd i 40 § första stycket artskyddsförordningen för att förevisa vilda fåglar i djurpark

En djurpark hade sökt dispens från kravet på tillstånd för förevisning av vilda djur hos Naturvårdsverket. Naturvårdsverket avslog ansökan, eftersom det fanns ca 25 fågelarter och ca 220 antal fåglar i djurparken som räknades som vilda arter. Naturvårdsverket bedömde att det utgör såväl ett betydande antal djur som ett betydande antal arter (jämför MÖD:s dom i mål nr 4278–06). Ansökan avslogs därför. MMD bedömde också att antalet individer och arter är att betrakta som betydande. Överklagandet avslogs.

MMD Nacka TR 2018-07-05 M 2537–18. Ansökan om dispens från 40 § artskyddsförordningen

Naturvårdsverket beslutade att avslå en ansökan om dispens från förbud att utan tillstånd förevisa dvärgsilkesapor i en djurpark. MMD konstaterar att den aktuella verksamheten är en djuraffär. Det finns därför inte förutsättningar för att lämna dispens från kravet på tillstånd för att förevisa dvärgsilkesapor. Det var rätt av Naturvårdsverket att avslå ansökan.

MMD Vänersborgs TR 2014-01-29 M 4176–13 och M 4177-13. Nekad dispens för uppfödning och upphörande av utsättningsuppfödning av änder som medför störning på fridlyst fågelart

Verksamheten strider mot förbuden i 4 § punkterna 2 och 4 i artskyddsförordningen och länsstyrelsen har tidigare avslagit en ansökan om dispens. MMD fann att det fanns fog för föreläggandet att upphöra med utsättningen varför överklagandet avslogs.

Vägledning och erfarenhetsbank

1. Bedömningar avseende rovdjursskador på hägnat vilt, Rapport från Viltskadecenter 2014–4. Jens Karlsson och Inga Ängsteg. Viltskadecenter, SLU, 2014-05-27.
2. Avmagringssjuka (CWD) hos hjorddjur. Sammanfattning av kunskapsläget. Anders Jarnemo, Atle Mysterud, Petter Kjellander, Maria Nöremark, Håkan Sand, Camilla Wikenros och Henrik André. Naturvårdsverket, 2019–10. ISBN 978-91-620-6896-7.
3. Rapport – Uppdrag att bedöma behovet av förebyggande åtgärder för att hindra introduktion och spridning av afrikansk svinpest i Sverige. Maria Cedersmyg och Karolina Wall, Jordbruksverket i nära samarbete med Christer Pettersson, Lotta Lagerberg och Carl-Johan Lindström, Naturvårdsverket samt Karl Ståhl och Erika Chenais, Statens Veterinärmedicinska anstalt. Jordbruksverket, 2019-11-01.
4. Naturvårdsverkets vägledning om förvaring av vilda fåglar enligt artskyddsförordningen. 2019-01-14.
5. Förutsättningar för provningar och tillsyn i Natura 2000-områden – Handbok 2017:1. 2017–12. ISBN 978-91-620-0180-3.
6. Naturvårdsverkets prövning av länsstyrelsen Västra Götalands beslut om att bedriva träningsverksamhet med hund i vilthägn, Beslut NV-07604-17, 2018-01-10.
7. Naturvårdsverkets skrivelse angående hägn som har till syfte att under en begränsad period förevisa hundar som jagar vildsvin. Ärendenummer NV-02715-18, 2018-03-28.
8. Naturvårdsverkets vägledning om hantering av omhändertagna älgkalvar. Ärendenummer NV-03914-17, 2018-06-10.
9. Naturvårdsverkets beslut om att låta länsstyrelsen pröva hållandet av visent i vilthägn eller annan liknande anläggning, med rekommenderade villkor. Beslut NV-03033-14, 2014-04-15.
10. Handbok för artskyddsförordningen, Del 2-preparering, handel och förevisning – Handbok 2009:3. 2009–04. ISBN 978-91-620-0161-2

**Miljösamverkan
Sverige**